

Ellinoora Helkala

TILINPÄÄTÖSDIREKTIIVIN VAIKUTUKSET TILINPÄÄTÖKSEEN

Opinnäytetyö

Liiketalous

Toukokuu 2015

KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Ellinoora Helkala	Tradenomi	Toukokuu 2015
Opinnäytetyön nimi		
Tilinpäätösdirektiivin vaikutukset tilinpäätökseen		40 sivua 3 liitesivua
Toimeksiantaja		
Tilihelppi Oy		
Ohjaaja		
Lehtori Katriina Vesala		
Tiivistelmä		
<p>Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat vuoden 2013 kesäkuussa direktiivin 2013/34/EU liittyen tietäntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksiin, konsernitilinpäätöksiin ja niihin liittyviin kertomuksiin. Suomen jäsenyys Euroopan unionissa velvoittaa saattamaan direktiivin noudattamisen edellyttämät kansalliset säännökset voimaan 20.7.2015 mennessä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän selvittämään kirjanpitolain ja muun siihen liittyvän sektorilainsäädännön muutostarpeita. Työryhmä luovutti mietintönsä ministeriölle 14.10.2014. Mietinnössä työryhmä ehdotti, että tilinpäätöksen laadintaa pienyrityksissä helpotetaan ottamalla käyttöön direktiivin mahdollistamat poikkeukset mahdollisimman laajalti ja hyödynnetään direktiivin mahdollisuutta antaa erityisiä helpotuksia mikroyrityksille. Direktiivin käyttöönoton johdosta Suomen kirjanpitolakia ehdotettiin uudistettavaksi kokonaan.</p> <p>Työn tavoitteena oli saada kokonaisvaltainen ymmärrys tilinpäätösdirektiivin tuomista muutoksista Suomen lainsäädäntöön ja sitä kautta tarjota toimeksiantajan työntekijöille hyvät valmiudet soveltaa uutta lakia omassa työssään. Tutkimusongelmaa lähestyttiin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttivat kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän joustavuus ja soveltuvuus työympäristöön. Tutkimuksessa selvitettiin tilinpäätösdirektiivin tuomat muutokset kirjanpitolakiin ja erityisesti mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksiin tulevat muutokset. Tutkimuksessa käsiteltiin myös tilinpäätökseen tulevien muutosten vaikutuksia yrityksiin ja näiden sidosryhmiin. Tiedonkeruumenetelminä käytettiin osallistuvaa havainnointia ja dokumentteja. Tutkimusaineisto koostui kenttäpäiväkirjasta, työryhmän mietintöön annetuista lausunnoista ja osakeyhtiöiden tilinpäätöksistä. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysia, jota jatkettiin tilinpäätösten osalta aineiston kvantifioinnilla. Tutkimuksessa käytettyjen useiden tiedonkeruu- ja analyysimenetelmien yhdistelmän johdosta voidaan tutkimusta pitää luotettavana.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että työryhmän esittämät mikroyrityshelpotukset lisäisivät erilaisia lisätietopyyntöjä yrityksistä ja luotettavien tietojen saaminen yrityksistä vaikeutuisi. Työryhmän ehdottama maksuperusteinen tilinpäätös lisäisi tilinpäätöksen liitetietoja ja niiden selvittämiseen liittyvää työmäärää. Esitetyt mikroyrityshelpotukset ja liikkeenharjoittajien sulkeminen kirjanpitolain ulkopuolelle vähentäisivät tietyn yritysmuodon harjoittaman liiketoiminnan läpinäkyvyyttä, joka puolestaan vaikeuttaisi talousrikosten selvittämistä ja harmaan talouden torjuntaa.</p>		
Asiasanat		
direktiivi, kirjanpitolaki, pienyritykset, tilinpäätös		

Author (authors)	Degree	Time
Ellinoora Helkala	Bachelor of Business Administration	May 2015
Thesis Title		40 pages
Directive on the Annual Financial Statements and its Impact to Financial Statement		3 pages of appendices
Commissioned by		
Tilihelppi Oy		
Supervisor		
Katriina Vesala, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The European Parliament and the Council adopted in June 2013 Directive 2013/34/EU on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of companies. Finland's membership in the European Union obliged to implement the national legislation with the Directive by the 20th of July 2015. The Ministry of Employment and the Economy appointed a working group to examine amendments of the Accounting Act and other sectoral legislation on the related issue. The working group submitted its report to the Ministry 14th of October 2014. The working group proposed in the report to facilitate financial statements in small companies by introducing exemptions allowed by the Directive as widely as possible and bringing into force the possibility of special reliefs for micro-enterprises. Based on the Directive in the Finnish Accounting Act proposed to be reformed completely.</p>		
<p>The objective of this thesis was to get a comprehensive understanding of amendments in the Finnish Accounting Act and thereby to make the commissioner's employees well prepared to apply the new Accounting Act in their assignments. The research problem was approached with a qualitative research method. The qualitative research method was chosen for its flexibility and adaptability to the working environment. The data of the research was consisted of the field notes, the statements for the working group's report and the financial statements of limited liability companies. As a data analysis method content analysis was used and was extended by numeric data of the financial statements. Validity and reliability of the data are proved by using a combination of data collection and the methods of analysis.</p>		
<p>The findings of the study proved that the proposed reliefs for SME companies would complicate getting reliable information about companies. The proposed amendments may increase workload on drawing up financial statements. Excluding one of the business entities out of the Accounting Act would reduce transparency of certain business entities, which complicate detection of economic crime and the fight against the shadow economy.</p>		
Keywords		
accounting act, directive, financial statement, small enterprises		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUSASETELMA	6
3	TILINPÄÄTÖSDIREKTIIVI.....	9
3.1	Direktiivin taustat ja tavoitteet	9
3.2	Direktiivin keskeinen sisältö	10
3.3	Tilinpäätöksen liitetiedot ja mikroyrityksiä koskevat poikkeukset	12
4	TILINPÄÄTÖSDIREKTIIVIN VAIKUTUKSET SUOMEEN	14
4.1	Vaikutukset lainsäädäntöön	14
4.1.1	Muutosehdotukset kirjanpitolakiin yleisesti.....	15
4.1.2	Tilinpäätökseen ja tilinpäätöseriin liittyvät muutosehdotukset	17
4.1.3	Pienyrityksen tilinpäätöksessä esitettävät tiedot	18
4.1.4	Mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävät tiedot.....	21
4.2	Vaikutukset yrityksiin ja näiden sidosryhmiin	22
5	TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTA	25
6	TILINPÄÄTÖKSEN MUUTOKSET.....	27
6.1	Tilinpäätös	27
6.1.1	Tuloslaskelman ja taseen vertailu	28
6.1.2	Tilinpäätöksen liitetiedot.....	30
6.2	Liikkeenharjoittajan tilinpäätösvelvollisuuden poistuminen	33
6.3	Vaikutukset pienyrityksen tilinpäätökseen	35
6.4	Tutkimuksen luotettavuus ja hyödynnettävyys.....	36
7	PÄÄTELMÄT	37
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET	
	Liite 1. Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelma	
	Liite 2. Pienyrityksen tasekaava	

1 JOHDANTO

Ajatuksen tähän opinnäytetyöhön sain keväällä 2014, jolloin en ollut paljoakaan kuullut uudesta tilinpäätösdirektiivistä. Uutuudellaan se herätti heti mielenkiintoni ja tiedonhaluisena ihmisenä innostuin etsimään alustavasti tietoa aiheeseen liittyen. Huomasin, että tilinpäätösdirektiivin käyttöönotto oli myös kansallisesti uusi asia ja vielä melko alkutekijöissään.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat vuoden 2013 kesäkuussa direktiivin 2013/34/EU, joka liittyy tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksiin, konsernitilinpäätöksiin ja niihin liittyviin kertomuksiin. Suomen jäsenyys Euroopan unionissa velvoittaa saattamaan direktiivin noudattamisen edellyttämät kansalliset säännökset voimaan 20.7.2015 mennessä. Tämän takia työ- ja elinkeinoministeriö (2013) asetti työryhmän selvittämään kirjanpitolain ja muun siihen liittyvän sektorilainsäädännön muutostarpeita huomioiden erityisesti EU:n viimeaikaisen tilinpäätösnormiston kehityksen. Työryhmä luovutti mietintönsä ministeriölle 14.10.2014. Mietinnössä työryhmä ehdottaa, että tilinpäätöksen laadintaa pienyrityksissä helpotetaan ottamalla käyttöön direktiivin mahdollistamat poikkeukset mahdollisimman laajalti ja hyödynnetään direktiivin mahdollisuutta antaa erityisiä helpotuksia mikroyrityksille. Lisäksi kirjanpitolakia ehdotetaan muutettavaksi tietoteknisen välineistön kehityksen huomioimiseksi tilikauden aikaista kirjanpitoa koskevissa säännöksissä. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.) Direktiivin käyttöönoton myötä Suomen kirjanpitolaki uudistuu, joten kyseessä on merkittävä muutos kansalliseen lainsäädäntöön.

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana on kouvolaalainen tilitoimisto, jossa toimin osakkaana ja työskentelen kokoaikaisesti. Yritys on perustettu vuonna 2006, ja se tuottaa tilitoimistopalveluja pääasiassa Kymenlaaksossa toimiville yrityksille. Asiakaskunta koostuu eri toimialoilla toimivista yrityksistä, jotka voidaan Tilastokeskuksen (2015a) mukaan määritellä kokoluokaltaan pieniksi tai mikroyrityksiksi. Asiakasyritysten yhtiömuotoina on osake-, kommandiitti- ja avoimia yhtiöitä. Huomattavan osan asiakaskunnasta muodostavat yksityiset elinkeinonharjoittajat eli liikkeen- tai ammatinharjoittajat.

Yhtenä opinnäytetyön valintakriteerinäni oli se, että aiheen tulisi liittyä nykyiseen tilanteeseeni työelämässä. Aiheen valintaan vaikutti myös henkilökohtainen halu oppia uusia asioita, joista olisi hyötyä myös työyhteisöllemme. Tili-

toimiston tärkeimpänä tehtävänä voidaan pitää sitä, että se alan asiantuntijana tarjoaa asiakkailleen oikeaa ja ajantasaista tietoa sekä antaa tukea ja ohjausta yritystoimintaan. Tilitoimistossa työskentelevän kirjanpitäjän työhön liittyy keskeisesti lainsäädännön muutosten seuranta, jatkuva kouluttautuminen ja oman ammattitaidon kehittäminen.

Tilinpäätösdirektiivi ja sen noudattamisen tuomat muutokset ovat laaja-alaisia, ja tässä opinnäytetyössä aihetta käsitellään mikro- ja pienyritysten kannalta. Näiden yritysten kohdalla tutkitaan direktiivin tuomia muutoksia liittyen yritysten tilinpäätösvelvollisuuteen ja siihen, mitä muutoksia näihin velvollisuuksiin on tulossa. Tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan käytännössä tilinpäätöksen laatijan ja toimeksiantajan asiakkaiden näkökulmasta. Työn tavoitteena on saada kokonaisvaltainen ymmärrys tilinpäätösdirektiivin tuomista muutoksista Suomen lainsäädäntöön ja sitä kautta tarjota toimeksiantajan työntekijöille hyvät valmiudet soveltaa uutta lakia omassa työssään sekä turvata toimeksiantajan asiakkaiden täyttämät velvoitteet uuden lainsäädännön myötä.

Tässä opinnäytetyössä tutkimusongelmaa on lähestytty kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii työhöni, koska kyseessä on jokseenkin kartoittamaton ja ennakoimaton alue, sekä menetelmänä laadullinen tutkimus on joustava. Valitsemallani menetelmällä analyysia tehdään pitkin matkaa eli aineistoa kerätään ja analysoidaan osittain samanaikaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 81, 218.) Tilitoimistossa kirjanpitäjä laatii useiden eri aloilla toimivien ja erisuuruisten yritysten tilinpäätöksiä. Nykyinen tuntemukseni työympäristössämme käytettävistä työskentelymenetelmistä ja asiakaskunnastamme antaa perustan, johon pystyn soveltamaan laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla on myös mahdollista kerätä tutkimukseni aiheeseen liittyvää yksityiskohtaista tietoa.

2 TUTKIMUSASETELMA

Opinnäytetyössäni tutkin tilinpäätösdirektiivin tuomia muutoksia Suomen lainsäädäntöön ja sitä kautta tilinpäätökseen tulevia muutoksia. Tutkimuksessa käsitellään myös tilinpäätökseen tulevien muutosten vaikutuksia yrityksiin ja näiden sidosryhmiin. Tutkimukseni pääkysymys on, mitä vaikutuksia tilinpäätö-

tösdirektiivillä on pienyrityksen tilinpäätökseen. Mitä-kysymys on perimmäinen kysymys, sillä se on edellytys muille kysymyksille. Mitä-kysymykset vastaavat siihen, mistä on kyse ja mitkä muuttajat vaikuttavat tutkittavaan ilmiöön. Ilmiötä pyritään kuvaamaan, jolloin kyseessä on deskriptiivinen tutkimus eli eräänlainen selvitys. (Kananen 2014, 38–39.) Toinen tutkimuskysymyksen on, mikä on tilinpäätöksen merkitys. Tämä kysymys laajentaa tutkimuksen yleisemmälle tasolle, jolloin tutkimuksessani käsitellään tilinpäätökseen tulevien muutosten vaikutuksia yrityksiin ja näiden sidosryhmiin.

Tutkimuksessa on käytetty tiedonkeruumenetelminä osallistuvaa havainnointia ja dokumentteja. Opinnäytetyössäni tutkittava ilmiö sijoittuu tulevaisuuteen. Havainnoinnin käyttö on perusteltua tilanteissa, joissa tutkittava ilmiö sijoittuu tulevaisuuteen, ilmiöstä ei ole tietoa tai tieto on vähäistä. Haastattelun käyttö tässä opinnäytetyössä ei ole mielekästä, koska haastattelu suuntautuu usein menneeseen aikaan toisin kuin havainnointi. (Kananen 2014, 65, 71.) Tekeväällä käytännössä havaintoja työympäristössäni saan suoraa ja välitöntä tietoa tutkimustani varten. Havainnoinnin yhtenä lajina mainitaan osallistuva havainnointi, joka on vapaasti tilanteessa muotoutuvaa ja ryhmän toimintaan osallistuvaa (Hirsjärvi ym. 2007, 209). Havainnoinnin avulla pystyn yhdistämään asiakkaiden eli yrittäjien tarpeet tilinpäätökselle ja tilinpäätöksen laatijana huomioimaan lain velvoittamat asiat.

Valitsemalla opinnäytetyön aiheeseen liittyviä dokumentteja, tässä tapauksessa työryhmän mietintöön annettuja eri asiantuntijatahojen lausuntoja, saan laajemman näkemyksen kautta syvyyttä tutkittavaan ilmiöön. Tilinpäätösten avulla saan puolestaan tuotua tutkittavan ilmiön konkreettisemmalle tasolle. Kirjalliset aineistot ovat tukemassa havainnointia tiedonkeruumenetelmänä, koska kirjalliset aineistot ovat usein ainoa keino päästä kiinni etenkin monimutkaisten asioiden yksityiskohtiin (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 130–131). Jokaisella tiedonkeruumenetelmällä on omat heikkoudet ja vahvuudet. Käyttämällä eri tiedonkeruumenetelmien yhdistelmää vahvistuu tutkimuksen pätevyys, koska toisen menetelmän vahvuus voi kompensoida toisen menetelmän heikkoutta. (Patton 1990, 244.)

Tutkimuksessani käytettyyn aineiston analyysimenetelmään ovat vaikuttaneet tutkimusongelma ja aineistonkeruumenetelmät. Opinnäytetyöni tarkoituksena on saada kokonaisvaltainen ymmärrys tilinpäätösdirektiivin tuomista muutok-

sista. Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään tavallisesti laadullista analyysia ja päätelmien tekoa (Hirsjärvi ym. 2007, 219). Havainnointi on yksi tutkimuksessani käytetyistä aineistonkeruumenetelmistä. Laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta, jotka käytännössä nivoutuvat toisiinsa (Alasuutari 1999, 39). Tässä voidaan palata siihen, miksi valitsin laadullisen tutkimusmenetelmän työhöni. Laadullinen tutkimusmenetelmä mahdollistaa aineiston keräämisen ja analysoinnin samanaikaisesti. Keskeinen työ havainnoinnissa on kirjata ylös kenttämuistiinpanoja. Kenttäpäiväkirja on ratkaiseva tekijä tehtäessä laadullista analyysia. Kenttäpäiväkirja kertoo havainnoitsijan olemassaolon syyn ja sisältää kuvauksen siitä, mitä on havainnoitu. (Patton 1990, 239.) Tekemällä havaintoja työpaikallani olen saanut arvokasta tietoa tutkimustani varten ja tämän tiedon pilkkominen ja ryhmittely teemoittain on viitoittanut myös muun tutkimusaineiston järjestämistä.

Aineiston analyysimenetelmänä on käytetty sisällönanalyysia ja tilinpäätösten osalta analyysia on jatkettu aineiston kvantifiointilla, jolloin analyysia jatketaan siten että saadaan määrällisiä tuloksia. Kvantifiointiin voidaan nähdä tuovan laadullisen aineiston tulkintaan erilaista näkökulmaa. Sisällönanalyysin avulla on analysoitu tilinpäätöksen sisältöön tulevia muutoksia ja niiden vaikutuksia. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jonka tarkoituksena on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104–108, 121.)

Analyysimenetelmäni ei ole täysin aineistolähtöinen, vaan teoriasidonnainen tai teoriaohjaava, josta Tuomi ja Sarajärvi (2009, 96) kertovat teoksessaan. Teoriasidonnaisella analyysilla tarkoitetaan sitä, että teoria voi toimia välineenä, jonka avulla kerätystä aineistosta pystyy rakentamaan tulkintoja (Eskola & Suoranta 2008, 83). Tutkimukseni teoriaosa pohjautuu työryhmän mietintöön, joka sisältää ehdotuksen uudeksi kirjanpitolaiksi. Tutkimusaineisto koostuu työryhmän mietintöön annetuista lausunnoista. Käytännössä poimin lausunnoista teemojen mukaan esille tulevat asiat ja yhdistelen nämä. Lausuntojen avulla saan tukea teoriaosasta tekemiini päätelmiini ja laajemman käsityksen tutkittavasta ilmiöstä. Teoriaohjaavan analyysin päättelyn logiikasta puhuttaessa on usein kyse abduktiivisesta päättelystä, jolloin tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97).

3 TILINPÄÄTÖSDIREKTIIVI

Suomen jäsenyys Euroopan unionissa alkoi 1.1.1995. Jäsenyys oikeuttaa Suomen osallistumaan täysivaltaisesti päätöksentekoon EU:ssa, ja toisaalta EU:n päätökset sitovat Suomea. EU:lla on ylikansallista päätösvaltaa tarkasti määritellyillä aloilla kuten kauppapolitiikassa. Tärkeimmät lainsäädännön väli-
neet ovat EU:n antamat asetukset ja direktiivit. Direktiivit edellyttävät, että Suomi toteuttaa direktiivillä määritellyt tavoitteet kansallisesti, mikä tarkoittaa usein muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. (Eduskunta.)

EU:n keskeisimmät toimielimet päätöksenteossa ovat Euroopan komissio, Euroopan unionin neuvosto ja Euroopan parlamentti. Euroopan unionin neuvosto muodostuu jäsenvaltioiden ministeritason edustajista ja on EU:n tärkein päätöksentekoeelin. Euroopan komissio laatii uutta lainsäädäntöä koskevat ehdotukset, jotka toimitetaan parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi. (Ulkoasiainministeriö 2014.)

3.1 Direktiivin taustat ja tavoitteet

Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyivät 26.6.2013 direktiivin 2013/34/EU tietäntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista. Direktiivi muuttaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY ja kumoaa direktiivit 78/660/ETY ja 83/349/ETY. Direktiivi tunnetaan Suomessa nimellä *tilinpäätösdirektiivi*. Direktiivin lähtökohtana on Euroopan unionin komission vuonna 2008 antama tiedonanto, joka sisältää kymmenen kohdan toimenpide-ehdotukset pienyritysjäsen tukemiseksi ja helpottamiseksi Euroopan unionin alueella ”pienet ensin” -periaatteella (Think small first 2008). Helmikuussa 2011 tiedonantoa tarkasteltiin uudelleen ja siihen pohjautuvaa Euroopan komission laatimaa tiedonantoa EU:n sisämarkkinoiden toimenpidepaketista. Huhtikuussa 2011 komission *Sisämarkkinoiden toimenpidepaketti* hyväksyttiin Euroopan neuvostossa.

Sisämarkkinoiden toimenpidepaketti sisältää 12 viputekijää kasvun vauhdittamiseksi ja kansalaisten luottamuksen lisäämiseksi Euroopan unionin alueella. Tiedonannossa todetaan pienten ja mikroyritysten muodostavan Euroopan valtioiden talouksien kulmakiven ja kiinnitetään huomio Eurooppa 2020

-strategiaan, jossa asetetaan unionille älykkääseen, kestäväan ja osallista-vaan kasvuun tähtäävät tavoitteet. Uudistusten osana ovat järkevä sääntely ja byrokratian karsiminen, joiden tarkoituksena on tuoda helpotuksia pienille ja mikroyrityksille. Toimenpidepaketin yhtenä kohtana on yritysten sääntely-ympäristö, jonka avaintoimena mainitaan tilinpäätösstandardeja koskevien di- rektiivien yksinkertaistaminen koskien tilinpäätösraportointia ja erityisesti pk- yrityksiä koskevan byrokratian karsiminen. Tällä toimenpiteellä odotetaan ker- tyvän 6,7 miljardin euron säästöt pienten ja mikroyritysten kohdalla. Direktiivi- en yksinkertaistamisen lisäksi, tarkoituksena on parantaa sekä pienten että suurten yritysten tilinpäätösten selkeyttä ja vertailtavuutta koko Euroopan unionissa. (Sisämarkkinoiden toimenpidepaketti – 12 viputekijää kasvun vauhdittamiseksi ja luottamuksen lisäämiseksi 2011.)

3.2 Direktiivin keskeinen sisältö

Tilinpäätösdirektiivi perustuu ”pienet ensin” -periaatteeseen, josta näkökul- masta tarkasteltuna tuon esiin direktiivin keskeisintä sisältöä. Tilinpäätösdirek- tiivi sisältää myös säännökset konsernitilinpäätösten laatimisesta ja raportoin- tivelvollisuudesta yhteisöille, jotka toimivat kaivannaisteollisuuden tai aar- niometsien puunkorjuun alalla. Nämä kohdat on jätetty tämän tarkastelun ul- kopuolelle. Tässä tekstissä viittaamalla *tilinpäätösdirektiiviin* tarkoitetaan Eu- roopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2013/34/EU.

Tilinpäätösdirektiivin (2013) soveltamisalaan kuuluvat julkiset ja yksityiset osakeyhtiöt sekä avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt, joiden kaikki vas- tuunalaiset yhtiömiehet ovat osakeyhtiöitä. Tilinpäätösdirektiivissä korostetaan kansallisten säädösten yhteensovittamisen tärkeyttä, jotka koskevat tilinpää- tösten ja toimintakertomusten esittämistä ja sisältöä sekä arvostusperusteita. Yhteensovittamisen tärkeyttä perustellaan yritysten osakkeenomistajien, jä- senten ja ulkopuolisten suojaamisella. Unionin tilinpäätöslainsäädännössä oli- si pidettävä tasapainossa tilinpäätösten vastaanottajien edut ja yritysten edun mukainen tarpeettomien raportointivaatimusten välttäminen. Unionin tasolla on tarpeen myös vahvistaa yhtäläiset vähimmäisvaatimukset siitä, miten laajo- ja taloudellisia tietoja toisten kanssa kilpailevien yritysten on julkistettava.

Tilinpäätösdirektiivillä (2013) varmistetaan, että pienten yritysten tilinpäätöksiä koskevat vaatimukset on suurelta osin yhdenmukaistettu koko unionissa. Direktiivin periaatteen mukaan pienten yritysten hallinnollista taakkaa tulee keventää ja jäsenvaltiot saavat vaatia näiltä yrityksiltä vain muutamia tilinpäätösten liitetietoja pakollisten tietojen lisäksi. Tilinpäätösdirektiivin 4. artiklan kohdan 6 mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää pieniltä yrityksiltä direktiivissä säädettyjä vaatimuksia laajempia tietoja vain sillä perusteella, että vaatimus sisältyy kansalliseen verolainsäädäntöön ja tiedot kerätään vain veronkanto-tarkoituksiin (ns. verotusperäiset syyt).

Pienet, keskisuuret ja suuret yritykset on määriteltävä ja erotettava toisistaan taseen loppusumman, liikevaihdon ja keskimääräisen työntekijämäärän perusteella. Jos jäsenvaltio soveltaa mikroyrityksiä koskevia poikkeuksia, tulee myös mikroyritykset määritellä edellä mainituilla kriteereillä. Jäsenvaltiot saavat tehdä itsenäisesti päätöksen siitä, panevatko ne täytäntöön erillisen mikroyritysjärjestelmän. Sovellettaessa mikroyrityksiä koskevia poikkeuksia yritysten luokat määräytyvät tilinpäätösdirektiivin 3. artiklan mukaisesti (kuva 1).

Yrityksen luokka	Taseen loppusumma euroina	Liikevaihto euroina	Työntekijöiden lukumäärä keskimäärin
Mikroyritys	350 000	700 000	10
Pieni yritys	4 000 000	8 000 000	50
Keskisuuri yritys	20 000 000	40 000 000	250
Suuri yritys	20 000 000	40 000 000	250

Kuva 1. Yritysten luokat (Tilinpäätösdirektiivi 2013)

Yrityksen luokka mikro-, pieneksi tai keskisuureksi yritykseksi määräytyy raja-arvojen mukaan, joista vähintään kaksi kolmesta ei saa olla ylittynyt tilinpäätöspäivänä. Suureksi yritykseksi määräytyy yritys, jolla vähintään kaksi kolmesta raja-arvosta on ylittynyt tilinpäätöspäivänä. Lisäksi pienten yritysten kohdalla jäsenvaltiot saavat asettaa raja-arvot taseen loppusumman osalta kuuteen miljoonaan euroon ja liikevaihdon osalta 12 miljoonaan euroon. Raja-

arvojen ylittymistä tai alittumista tarkastellaan kahden peräkkäisen tilikauden osalta. (Tilinpäätösdirektiivi 2013.)

Mikroyrityksillä on rajalliset resurssit noudattaa sääntelyvaatimuksia ja ne olisi voitava vapauttaa tietyistä pieniin yrityksiin sovellettavista velvoitteista. Jäsenvaltiot, jotka käyttävät mikroyrityksiä koskevia poikkeuksia, tulisi vapauttaa mikroyritykset yleisestä tilinpäätöksen julkistamisvelvollisuudesta edellyttäen, että tasetiedot annetaan vähintään yhdelle toimivaltaiselle viranomaiselle ja että tiedot toimitetaan kaupparekisteriin. (Tilinpäätösdirektiivi 2013.)

Tilinpäätösdirektiivissä (2013) kiinnitetään pienyritysten lisäksi huomio myös tilinpäätösten vertailukelpoisuuteen, luotettavuuteen ja olennaisuuteen. Direktiivin mukaan olennaisuusperiaatteen olisi ohjattava tilinpäätöksissä kirjaamis- ta, arvostamista, esitettäviä tietoja ja esittämistapaa. Vertailukelpoisten ja yhdenmukaisten tietojen antamisen varmistamiseksi olisi kirjaamis- ja arvostamisperiaatteisiin sisällytettävä toiminnan jatkuvuus, varovaisuus ja suoriteperuste. Tilinpäätöksessä kirjattavat erät olisi arvostettava hankintahinta- tai tuotantomenoperiaatteen mukaisesti, jotta voidaan varmistaa tilinpäätöksen tietojen luotettavuus. Vertailukelpoisuuden varmistamiseksi jäsenvaltioita vaaditaan sallimaan tiettyihin rahoitusinstrumentteihin sovellettavaksi käypään arvoon perustuvaa arvostamistapaa.

Tilinpäätöksessä esitettävien liitetietojen osalta tilinpäätösdirektiivissä (2013) todetaan, ettei pieniltä yrityksiltä ole tarpeen vaatia kaikkien tietojen esittämistä. Sen sijaan tilinpäätöksen laatimisperiaatteita koskevien tietojen esittäminen todetaan tilinpäätöksen liitetietojen keskeiseksi osaksi. Toimintakertomuksen osalta tilinpäätösdirektiivissä annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus vapauttaa pienet ja keskisuuret yritykset velvollisuudesta esittää toimintakertomuksessa muita kuin taloudellisia tietoja. Jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus vapauttaa pienet yritykset kokonaan toimintakertomuksen laatimisvelvollisuudesta, jos tällaiset yritykset sisällyttävät tilinpäätöksen liitetietoihin tiedot omien osakkeidensa hankkimisesta.

3.3 Tilinpäätöksen liitetiedot ja mikroyrityksiä koskevat poikkeukset

Tuloslaskelman ja taseen esittämistavoista on säädetty tilinpäätösdirektiivin 10. ja 13. artiklassa. Tilinpäätösdirektiivin 12. artiklassa on lisäksi esitetty ta-

seen eriä koskevia erityissäännöksiä. Tilinpäätösdirektiivin (2013) liitteissä on esitetty tulos- ja taselaskelmakaavat, joiden käyttämisestä jäsenvaltioiden on säädettävä esitettäessä yrityksen tuloslaskelmaa ja tasetta. Mikroyrityksiä koskevat poikkeukset ovat direktiivin 36. artiklassa. Mikroyritysten kohdalla jäsenvaltiot voivat sallia taseen ja tuloslaskelman esittämistä lyhennettynä. Mikroyrityksiä koskevat poikkeukset huomioon ottaen lyhennetty tase esitettäisiin suppeimmillaan seuraavasti:

VASTAAVAA

- A. Merkitty maksamaton pääoma
- B. Perustamismenot
- C. Pysyvät varat
- D. Lyhytaikaiset varat

VASTATTAVAA

- A. Oma pääoma
- B. Varaukset
- C. Vieras pääoma

Tuloslaskelman osalta jäsenvaltiot voivat sallia mikroyritysten soveltuviissa tapauksissa laatia lyhennetyn tuloslaskelman, jossa esitetään erikseen ainakin seuraavat erät:

- liikevaihto
- muut tuotot
- aine- ja tarvikekulut
- henkilöstökulut
- arvontarkistukset
- muut kulut
- verot
- tulos

Tilinpäätöksen liitetietojen sisällöstä on säädetty tilinpäätösdirektiivin 16. artiklassa ja se koskee kaikkia direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluvia yrityksiä. Tilinpäätöksen liitetiedoissa on kerrottava tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, esitettävä taulukko pysyvien varojen uudelleenarvostuksesta, jos arvostuksia on tehty ja esitettävä perusteltu erittely rahoitusinstrumenttien arvostuksista käypään arvoon. Näiden lisäksi tilinpäätöksen liitetiedoissa on kerrottava taseen ulkopuolisten taloudellisten sitoumusten, vakuuksien tai ehdollisten erien yhteismäärä, hallinto-, johto- ja valvontaelinten jäsenille annettujen ennakkojen ja luottojen määrät, kooltaan poikkeuksellisten yksittäisten tuotto- tai kuluerien määrä ja luonne sekä yrityksen sellaisten velkojen määrä, jotka eräännyvät yli viiden vuoden kuluttua ja työntekijöiden lukumäärä keskimäärin tili-

kauden aikana. Jäsenvaltiot eivät saa vaatia, että pienet yritykset esittävät muita tietoja kuin kyseisessä artiklassa edellytetään tai sallitaan. (Tilinpäätös-direktiivi 2013.)

Jäsenvaltioille on lisäksi annettu tilinpäätösdirektiivin 36. artiklassa mahdollisuus vapauttaa mikroyritykset tietyin rajoittein ennakkomaksujen ja siirtosäämisten sekä siirtovelkojen esittämiselvoitteesta. Mikroyrityksiä koskevat poikkeukset menevät jopa niin pitkälle, että jäsenvaltiot voivat halutessaan vapauttaa mikroyritykset kokonaan tilinpäätöksen liitetietojen esittämiselvoitteesta. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että omien osakkeiden hankinnat, taseen ulkopuoliset sitoumukset ja eläkkeitä koskevat sitoumukset sekä hallintoelinten jäsenille ja johdolle annettujen ennakkojen ja luottojen määrät esitetään taseen lopussa. (Tilinpäätösdirektiivi 2013.)

4 TILINPÄÄTÖSDIREKTIIVIN VAIKUTUKSET SUOMEEN

Tilinpäätösdirektiivin (2013) mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 20.7.2015. Tilinpäätösdirektiivi sallii, että kansallisia säännöksiä sovelletaan 1.1.2016 ja sen jälkeen alkavina tilikausina. Merkittävin vaikutus tilinpäätösdirektiivin käyttöönotolla Suomessa on muutokset lainsäädäntöön. Tässä luvussa tuodaan esille myös tilinpäätösdirektiivin käyttöönoton mahdollisia vaikutuksia yrittäjille ja näiden sidosryhmille.

4.1 Vaikutukset lainsäädäntöön

Tilinpäätösdirektiivin käyttöönotto kansallisella tasolla edellyttää muutoksia lainsäädäntöön. Suomessa tämä tarkoittaa uudistusta koko kirjanpitolakiin 30.12.1997/1336 (KPL). Kirjanpitolain lisäksi tuloksen ja taseen esittämistävoista, rahoituslaskelmasta, liitetiedoista sekä tase-erittelyistä on säädetty kirjanpitoasetuksessa 30.12.1997/1339. Kirjanpitolakiin liittyy läheisesti myös osakeyhtiölaki 21.7.2006/624, johon on uudistuksen myötä tulossa muutoksia. Suomen lait säädetään eduskunnassa ja kirjanpitolakiin tulevat muutokset valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriössä. Lakiehdotus lähetetään lausunkierrokselle, jolloin eri tahoilla on mahdollisuus esittää näkemyksiä ehdotuk-

sesta. Lausuntokierroksen jälkeen ministeriö valmistelee hallituksen esityksen, joka käsitellään valtioneuvoston yleisistunnossa. Tämän jälkeen hallituksen esitys annetaan eduskunnalle käsiteltäväksi. Eduskunta voi hyväksyä hallituksen esityksen, muuttaa esitystä tai hylätä sen. (Oikeusministeriö.)

Kirjanpitolain uudistus on kokonaisuutena laaja, joten tuon pääasiassa esiin tilinpäätösdirektiivin tuomia keskeisiä muutoksia kirjanpitolakiin koskien pien- ja mikroyrityksiä. Tarkastelen ehdotettuja lainsäädännön muutoksia työ- ja elinkeinoministeriön asettaman Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnön ”Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi” pohjalta. Työryhmän pääasiallisena tehtävänä oli ehdottaa, miten uusi tilinpäätösdirektiivi pannaan täytäntöön Suomen lainsäädännössä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013). Tässä tekstissä viittaukset uuteen, työryhmän ehdottamaan kirjanpitolakiin on merkitty lyhenteellä KPLe.

4.1.1 Muutosehdotukset kirjanpitolakiin yleisesti

Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmä ehdottaa mietinnössään, että tilinpäätöksen laadintaa pienyrityksessä helpotetaan ottamalla käyttöön tilinpäätösdirektiivin mahdollistamat poikkeukset mahdollisimman laajalti. Tämä tarkoittaa pienyrityksen määrittävien rajojen nostamista tilinpäätösdirektiivissä säädettyjen enimmäismäärien mukaisiksi. Työryhmän ehdotuksessa hyödynnetään myös tilinpäätösdirektiivin mahdollisuutta antaa erityisiä helpotuksia mikroyrityksille. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.) Tämä tarkoittaa yritysten luokittelua, kuten aikaisemmin kuvassa 1 on esitetty, sillä erotuksella että pienen yrityksen raja-arvot on nostettu taseen loppusumman osalta kuuteen miljoonaan euroon ja liikevaihdon osalta 12 miljoonaan euroon. Nämä muutokset on tuotu uudeksi ehdotetun kirjanpitolain 1. luvun 4. pykälään.

Tilinpäätösdirektiivin mukaan vertailukelpoisten ja yhdenmukaisten tietojen antamisen varmistamiseksi kirjaamisperusteisiin kuuluu suoriteperusteisuus. Suoriteperusteella tarkoitetaan liiketapahtuman merkitsemistä kirjanpitoon sille tilikaudelle, jona kirjanpitovelvollinen on toimittanut tuottamansa hyödykkeen asiakkaalle. Vaatimus suoriteperusteisuudesta koskee poikkeuksetta tilinpäätösdirektiivin soveltamisalaan kuuluvia yrityksiä eli osakeyhtiöitä ja sellaisia

henkilöyhtiöitä, joissa kaikki vastuunalaiset yhtiömiehet ovat osakeyhtiöitä. Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mukaan ei ole kansallisesti perusteltua kohdella muita yritystoimintaa harjoittavia oikeushenkilömuotoja osakeyhtiöstä eroavalla tavalla, joten suoriteperusteisuus pysytetään nykylaissa säädetyllä tavalla tilinpäätösperiaatteena myös osuuskunnissa ja henkilöyhtiöissä. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

Kirjanpitolaissa on säädetty kirjanpitovelvollisuudesta (KPL 1:1) ja kirjaamisperusteista (KPL 2:3), joihin työryhmä on mietinnössään esittänyt muutoksia ja tarkennuksia, uutena kohtana luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuus. Nykyisessä kirjanpitolaissa on ammatin- ja liikkeenharjoittajille sallittu maksuperusteinen kirjanpito. Maksuperusteisuudella tarkoitetaan liiketapahtuman kirjaamista kirjanpitoon maksuajankohtana. Ammatin- tai liikkeenharjoittajan henkilökohtaisen talouden ei katsota eriytyvän ansaintatoimintaan perustuvi- ta vastuista, jolloin sen ei voida katsoa saavuttavan erillisyhtiöön vertautuvaa asemaa oikeudellisesti. Tämän vastuun myötä liikkeestä tai ammatista laadit- tava tilinpäätös ei voi kuvata itsenäiseen erillisyhtiöön vertautuvaa taloudelli- sen kokonaisuuden varallisuusasemaa ja tulosta. Tämän henkilökohtaisen aseman myötä ei ole työryhmän mielestä perusteltua velvoittaa liikkeenharjoit- tajaa tilinpäätöksen laatimiseen. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilin- päätösdirektiivi 2014.)

Tilinpäätösdirektiivin käyttöönoton on katsottu tuovan huomattavan määrän helpotuksia pienille ja mikroyrityksille, joten kirjanpitosäädännön rakennetta on pyritty selkeyttämään tältä osin. Kirjanpitolain 7. luku ammatinharjoittajan kir- janpidosta esitetään kumottavaksi kokonaan ja lainsäädäntöön tuodaan oma asetus pieniä ja mikroyrityksiä koskevista tilinpäätössäännöksistä. Kirjanpito- laista esitetään kumottavaksi myös kansallinen poikkeussäännös (KPL 3:4), joka sallii maksuperusteisuuden maatilatalouden harjoittajan tilinpäätöksessä yritysmuodosta riippumatta. Maatilataloutta harjoittava osakeyhtiö kuuluu tilin- päätösdirektiivin soveltamisalaan, joten kansallinen poikkeussäännös on tilin- päätösdirektiivin vastainen. Ehdotetun uuden kirjanpitolain 3. luvun 4. §:n mu- kaan vähäisiä maksuperusteisia kirjauksia ei ole myöskään tarpeen oikaista suoriteperusteen mukaisiksi ennen tilinpäätöksen laatimista. Maksuperustei- nen tilinpäätös tulisi mahdolliseksi myös sellaisille säätiöille ja yhdistyksille, jotka kuuluvat kooltaan mikroluokkaan. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

Työryhmän mietinnössä kiinnitetään huomio myös tilinpäätösdirektiivissä mainittuun olennaisuusperiaatteeseen. Suomen nykyiseen lainsäädäntöön ei sisälly säännöstä olennaisuusperiaatteesta, vaikka se kuuluu suomalaisen kirjanpitoikäntännön keskeisiin periaatteisiin. Tilinpäätöksen laatimisessa tulee asettaa erityistä painoarvoa sellaisten seikkojen esittämiselle, jotka ovat merkityksellisiä oikealle ja riittävälle kuvalle. Olennaisuusperiaatetta korostetaan asettamalla se täydentämään oikean ja riittävän kuvan antamisvelvoitetta. Työryhmä esittää mietinnössään lakia täydennettäväksi tältä osin lisäämällä kirjanpitolain 3. lukuun 2. a §:n, jonka 1. momentissa sanotaan olennaisuudesta seuraavasti:

Tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa esitettävä seikka on olennainen silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen perusteella. Vaikka seikka olisi yksittäisenä epäolennainen, olennaisuuden arviointi tulee kohdistaa kokonaisuuteen, jos samankaltaisia seikkoja on useita.

Tämän mukaan on arvioitava, olisiko tietyllä tiedolla, joka on jäänyt esittämättä tai esitetty väärän sisältöisenä, ollut merkitystä tilinpäätösinformaatiota ymmärtävälle henkilölle. Olennaisuusperiaate myös suhteutuu asianomaisen kirjanpitovelvollisen kokoon ja sen harjoittaman liiketoiminnan laajuuteen ja luonteeseen. (Pienyrittäshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

4.1.2 Tilinpäätökseen ja tilinpäätöseriin liittyvät muutosehdotukset

Tässä luvussa käsitellään yleisesti tilinpäätökseen ja tilinpäätöseriin liittyviä keskeisiä muutosehdotuksia. Kirjanpitolain uudistukseen liittyy myös muutoksia tuloslaskelma- ja tasekaavoihin, joista on säädetty kirjanpitoasetuksessa. Tuloslaskelman huomattavin muutos on satunnaisten erien poistuminen kaavasta kokonaan. Jatkossa satunnaiset tuotot ja kulut tulevat merkittäväksi liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin. Ehdotetun uuden kirjanpitolain 4. luvun 1. §:n määritelmä liikevaihdosta on muutettu tilinpäätösdirektiiviä vastaavaksi. Liikevaihdon perustana ei siten ole määrettä *varsinaisesta* toiminnasta, vaan liikevaihtoon luetaan tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot. (Pienyrittäshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

Kirjanpitolain 5. luvussa käsitellään arvostus- ja jaksotussäännöksiä, jotka ovat keskeisiä asioita tilinpäätöksen laatimisessa. Yksi keskeisistä säännöksistä on 5. §, jossa ehdotetaan säädettäväksi aineellisen omaisuuden (pysyvien vastaavien) hankintamenon jaksottamisesta seuraavasti:

*Sellaisen aineelliseen omaisuuteen kuuluvan hyödykkeen, jonka arvioidaan tuottavan tuloa useana tilikautena, hankintameno poistetaan merkitsemällä se suunnitelman mukaan kuluksi kullekin tilikaudelle hyödykkeen vaikutusaikana (**poisto**). Tilikaudelle kuuluvalla poistolla vähennetty jäännös hankintamenosta merkitään pysyviin vastaaviin taseessa (**aktivointi**).*

Lisäksi luvussa on tarkennettu pitkävaikutteisten menojen poistamisen aikarajoja tilinpäätösdirektiivin mukaisesti siten, että pitkävaikutteinen meno poistetaan enintään kymmenen vuoden aikana, jollei kirjanpitovelvollinen voi luotettavalla tavalla arvioida vaikutusaikaa. Pien- ja mikroyrityksen kannalta huomiota tulee kiinnittää myös muihin kuin suunnitelman mukaisiin poistoihin (KPL 5:12), jonka mukaan kirjanpitovelvollinen saa kirjata suunnitelman ylittäviä poistoja, jos siihen on *verotusperusteinen* syy. Säännöksen soveltamisalaa on supistettu siten, ettei se enää ulotu yhdistyksiin eikä säätiöihin. Poikkeus säilyy kuitenkin ammatinharjoittajilla ja kirjanpitovelvollisilla, joiden toiminta perustuu kiinteistön hallintaan, jotta he voivat perustaa poistonsa suoraan verotussäännöksiin. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

4.1.3 Pienyrityksen tilinpäätöksessä esitettävät tiedot

Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnössä ”Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi” on esitetty lainsäädäntöön lisättäväksi erillinen asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (PMA). Asetuksen soveltamisalaa kuuluvat pien- ja mikroyritykset (KPL 1:4). Ehdotetussa asetuksessa (PMA 1:1) viitataan tilinpäätöksen allekirjoittamiseen (KPL 3:7), jonka yhteydessä on selvyyden vuoksi tarpeellista erikseen mainita, jos tilinpäätös on laadittu tämän asetuksen pien- ja mikroyrityssäännösten mukaisesti. Lisäksi osakeyhtiössä ja osuuskunnassa on omistajille tarpeen saada tieto jakokelpoisesta vapaasta omasta pääomasta, joka on käytettävissä voitonjakoon ja hallituksen sitä koskevasta ehdotuksesta. Oikea ja riittävä kuva pien- ja mikroyrityksessä perustuu tilinpäätösdirektiivissä

käsiteltyyn olennaisuusperiaatteeseen ja mikroyrityksille annettuihin helpotuksiin. Asetuksen mukaan mikroyrityksen tilinpäätös täyttää oikean ja riittävän kuvan vaatimuksen, jos siinä esitetään tässä ja kirjanpitolain 4. luvussa edellytetyt tiedot (PMA 1:3).

Ehdotetun asetuksen (PMA) 2. luku käsittelee pienyrityksen tuloslaskelma- ja tasekaavoja. Asetuksen liitteenä on pienyrityksen kululaji- ja toimintokohtaiset tuloslaskelmakaavat sekä lyhennetty tuloslaskelma ja tasekaava. Asetuksen liitteenä on myös kiinteistökaava sekä yhdistys- ja säätiökaava. Kaavojen sisältöä on käsitelty lähemmin kirjanpitoasetuksessa. Merkittävimpana muutoksena kululajikohtaisessa tuloslaskelmassa on satunnaisten erien poistuminen kokonaan. Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelma on tämän opinnäytetyön liitteenä 1. Pienyritys voi esittää tuloslaskelman lyhennettynä, joka tarkoittaa liitteessä 1 kohtien 1–5 yhdistämistä bruttotulos-nimiseksi eräksi. Tätä poikkeusmahdollisuutta työryhmä perustelee sillä, että se mahdollistaa yrityksen kulurakenteen osittaisen salassapidon kilpailutilanteessa. Pienyrityksen tasekaava on esitetty opinnäytetyön liitteenä 2. Pienyrityksen tase on työryhmän esityksen mukaisesti laadittava liitteessä esitettyyn muotoon. Tilinpäätösdirektiivi sisältää jäsenvaltio-option lyhennetyn taseen (ks. luku 3.3) esittämisestä. Tämän jäsenvaltio-option käyttöönottoa työryhmä ei ole esittänyt otettavaksi Suomen lainsäädäntöön. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

Pienyrityksen tilinpäätöksen liitetietoja käsitellään ehdotetun asetuksen (PMA) 3. luvussa. Liitetietoina on esitettävä tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät siltä osin kuin ne ovat pienyritykselle valinnaisia (PMA 3:1.1). Lähtökohtana on, että sellaisia laadintaperiaatteita, joista kirjanpitolaki tai -asetus ei salli poikettavan, ei ole tarpeen erikseen luetella. Painopiste on pienyrityksen tekemissä valinnoissa eri vaihtoehtojen välillä. Tätä varten ensimmäisen pykälän 2.–4. momentissa on lueteltu 1. momenttia täydentävät *olettamasaännökset*. Liitetiedoissa tulee tarvittaessa esittää tieto poikkeuksellisesta tuotto- tai kuluerästä. Näillä tarkoitetaan nykyisessä tuloslaskelmassa esiintyviä satunnaisia eriä, jotka uuden lainsäädännön myötä tulevat sieltä poistumaan. Tiedot tilikauden jälkeisistä olennaisista tapahtumista tulee myös esittää liitetiedoissa. Tällainen on esimerkiksi osakeyhtiölain 20. luvun 23. § tarkoittama ilmoitus osakepää-

oman menettämisestä. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

Pienyrityksen liitetiedoissa tulee edellä mainittujen lisäksi esittää tiedot rahoitusvälineiden tai kiinteistöjen arvostamisesta käypään arvoon sekä tiedot arvonnkorotusrahastosta. Näiden tietojen yksityiskohtaiset esittämistavat on selostettu PMA:n 3. luvun 4. ja 5. §:ssä. Muut liitetiedoissa esitettävät tiedot, joista on yksityiskohtaisemmin kerrottu PMA:n 3. luvun 6.–13. §:issä, ovat seuraavanlaisia:

- pitkäaikaiset lainat
- annetut vakuudet ja taseen ulkopuoliset sitoumukset ja järjestelyt sekä eläkevastuut
- tiedot emoyrityksestä
- lainat toimitusjohtajalle ja hallintoelimiin kuuluville henkilöille sekä heidän puolestaan annetut sitoumukset
- liiketoimet intressitahojen kanssa
- henkilöstö
- omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset
- toimintakertomusta vastaavat tiedot

Liiketoimia intressitahojen kanssa Kirjanpitolainsäädännön muutokset - työryhmä perustelee mietinnössään Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi viittauksella tilinpäätösdirektiivin (2013) 17. artiklan kohtaan 1. r, jossa todetaan:

Jäsenvaltiot voivat sallia tai vaatia, että esitetään ainoastaan ne lähimpiin kanssa toteutetut liiketoimet, joita ei ole toteutettu tavanomaisin markkinaehdoin. [sekä] Jäsenvaltiot voivat sallia keskikokoiselle yritykselle rajoitetun tiedonantovelvollisuuden jäljempänä esitettyjen tahojen kanssa toteutettujen lähimpiin liiketoimien osalta: i) omistajat, joilla on omistusyhteys yritykseen; ii) yritykset, joihin yrityksellä itsellään on omistusyhteys; iii) yrityksen hallinto-, johto- ja valvontaelinten jäsenet.

Tämä tarkoittaa muutosta voimassa olevan kirjanpitoasetuksen 2. luvun 7. b pykälään, johon on esitetty lisättäväksi uusi 4. momentti:

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tulee tavanomaisin ehdoin toteutetuista lähimpiiriliiketoimista ilmoittaa liitetietona niiden osapuolet ja määrät, jos ne ovat tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi.

Lähipiiriä nimitetään PMA:n 3. luvun 10. § mukaan *intressitahoksi*, koska tällä halutaan korostaa, ettei kyseessä ole kansainvälisen tilinpäätösstandardin

mukaisesti määritelty lähipiiri. Intressitaho on määritelty oikeushenkilöksi joka on pienyrityksen kanssa määräysvaltasuhteessa tai osakkuusyrittysuhteessa. Intressitahoihin luetaan myös toimitusjohtaja, hallituksen jäsen ja varajäsen. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.) Tämän uuden säännöksen myötä syntyvä avoimuus on omiaan ennaltaehkäisemään pienyrityksen taloudellisen aseman kannalta vahingollisia toimia ja vastaa tilinpäätösdirektiivissä esitettyä yritysten osakkeenomistajien, jäsenten ja ulkopuolisten suojaamisen tärkeyttä.

4.1.4 Mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävät tiedot

Mikroyritykselle on ehdotetun asetuksen mukaan säädetty käytettäväksi samat tuloslaskelmakaavat kuin pienyritykselle (PMA 4:1). Mikroyritys saa esittää tuloslaskelman samoin lyhennettynä kuin pienyrityskin. Tämän lisäksi mikroyritys saa jättää esittämättä liitteessä 1 kirjaimin merkityt alakohdat sekä esittää kohdat 1–5 yhdistettynä bruttotulos-nimiseksi eräksi. Tällöin mikroyrityksen lyhennetty tuloslaskelmakaava koostuisi seuraavista nimikkeistä:

- bruttotulos
- henkilöstökulut
- poistot ja arvonalentumiset
- liiketoiminnan muut kulut
- liikevoitto (-tappio)
- rahoitustuotot ja -kulut
- voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
- tilinpäätössiirrot
- tuloverot
- muut välittömät verot
- tilikauden voitto (tappio)

Tilinpäätösdirektiivissä (2013) on säädetty mikroyritykselle poikkeusmahdollisuus ennakkomaksujen ja siirtosaamisten sekä siirtovelkojen esittämisestä. Tämä tarkoittaa suoriteperusteesta poiketen näiden erien huomioon ottamista lyhennetyn tuloslaskelman muissa kuluissa sillä edellytyksellä, että tästä poikkeuksesta ilmoitetaan liitetietona tai taseen lopussa. Poikkeusmahdollisuus koskee nimenomaan vain muita kuluja, jolloin lyhennetyn tuloslaskelman aine- ja tarvikekulujen sekä henkilöstökulujen osalta ei voida poiketa suoriteperusteesta. Tämä poikkeus on työryhmän mukaan perusteltua saattaa voimaan

myös Suomessa. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

Mikroyritykselle on ehdotuksen mukaan säädetty sama tasekaava kuin pienyritykselle (PMA 4:2). Tilinpäätösdirektiivissä (2013) on annettu jäsenvaltiooptio suppeamman tasekaavan (ks. luku 3.3) säätämisestä mikroyritykselle. Tasekaavan esittämistä näin suppeana työryhmä ei pidä perusteltuna, koska tasekaavassa on eriteltävä osakeyhtiölain ja osuuskuntalain mukaan omaan pääomaan kuuluvat erät. Työryhmän mukaan on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että mikroyrityksen tasekaava on suppeampi kuin pienyritykselle säädetty kaava. Työryhmän PMA:n 4. luvun 2. § 2.–4. momentin mukaan mikroyrityksellä olisi mahdollisuus laatia tase lyhennytyssä muodossa seuraavasti:

VASTAAVAA

- A. Aineettomat hyödykkeet
- B. (Muut) Pysyvät vastaavat
- C. Vaihtuvat vastaavat

VASTATTAVAA

- A. Oma pääoma
- B. Tilinpäätössiirtojen kertymä
- C. Pakolliset varaukset
- D. Vieras pääoma (eriteltynä lyhyt- ja pitkäaikainen)

Mikroyrityksen liitetietovaatimukset ovat lähes yhtä laajat kuin pienyrityksellä lukuun ottamatta liitetietoa rahoitusvälineiden käyvän arvon mukaisesta arvostamisesta (PMA 3:5). Toimintakertomuksen osalta todetaan, että mikroyritys ei ole velvollinen laatimaan toimintakertomusta toisin kuin pienyritys, joka on velvollinen esittämään liitetietona toimintakertomusta koskevat tiedot, mikäli se on tarpeellista oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. (Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi 2014.)

4.2 Vaikutukset yrityksiin ja näiden sidosryhmiin

Suomessa oli vuonna 2013 noin 354 000 yritystä, joista alle kymmenen hengen yrityksiä 94,6 % (Tilastokeskus 2015b). Tilinpäätösdirektiivin käyttöönotto koskettaa jokaista Suomessa toimivaa yritystä, joista valtaosan voidaan katsoa kuuluvan mikro- ja pienyritysten joukkoon. Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnössä on ehdotettu kirjanpitolakiin lisättäväksi pykälät

luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuudesta (KPLe 1:1a). Tämän lisäksi yritykset määritellään kokonsa perusteella mikro-, pien- tai suuryritykseksi (KPLe 1:4). Näiden lisäksi löytyy uusi määritelmä keskikokoisyrittäjä (KPLe 1:4d). Tilastokeskuksella (2015a) on puolestaan omat määritelmät mikroyrityksestä, pien- ja keskisuurista yrityksistä sekä luonnollisesta henkilöstä. Näiden määritelmien eroavaisuudet aiheuttavat ristiriitaisen ja hämmentävän tilanteen silloin, kun määritellään yritystä tai elinkeinonharjoittajaa.

Suomessa on säädetty joidenkin elinkeinojen harjoittaminen luvanvaraiseksi toiminnaksi. Tällaisia luvanvaraisia elinkeinoja ovat esimerkiksi ajoneuvojen katsastustoiminta, alkoholin anniskelu- ja myynti sekä taksi- ja tavaraliikenne. Erilaisissa lupahakemuksissa elinkeinonharjoittajalta edellytetään liitteeksi tuloslaskelmaa ja tasetta tai tilinpäätöstietoja. Esimerkiksi tavaraliikenneluvan saamisen edellytyksenä on hakijan vakavaraisuus, joka osoitetaan tilintarkastajan todistuksella (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2013). Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnössä on ehdotettu liikkeen- ja ammatinharjoittajalle kokonaan vapautusta tilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta. Työryhmän mietinnössä ei ole edes ehdotettu lainsäädäntöön määritelmää liikkeen- tai ammatinharjoittajan tilinpäätöksestä. Tällaisessa tapauksessa ammatinharjoittaja saattaa joutua hankalaan tilanteeseen, kun hänellä ei ole esittää lupaviranomaiselle ammatinharjoittajalle määriteltyä tilinpäätöstä. Taloushallintoliitto (2015) on tuonut esiin lausunnossaan kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietintöön muita vastaavia tilanteita, joissa liikkeen- ja ammatinharjoittajalta vaaditaan tilinpäätöstietoja. Tällaisia tilanteita syntyy esimerkiksi haettaessa elinkeinotukea tai yksityishenkilön velkajärjestelyä sekä erilaisissa ammatinharjoittajan yksityiselämään liittyvissä asioissa.

Taloushallintoliitto (2015) tuo lausunnossaan esiin myös liikkeen- ja ammatinharjoittajan tarpeen laatia tilinpäätösluonteisen raportin vuosittain tuloverotusta varten. Liikkeen- ja ammatinharjoittajan verotus perustuu tasepohjaiseen nettovarallisuuslaskelmaan, jonka mukaan yritystulot jaetaan pääoma- ja ansiotuloihin. Liikkeen- tai ammatinharjoittajan ei tarvitse liittää veroilmoitukseen tuloslaskelmaa ja tasetta, mutta Verohallinto saattaa kuitenkin verotusta toimittaessa pyytää näistä kopiot (Verohallinto 2010). Taloushallintoliitto (2015) ehdottaakin lausunnossaan, että yksityinen liikkeenharjoittaja laatisi vastaisuudessa tilinpäätöksen yrityksen kokoluokan mukaan määräytyvien sääntöjen mukaisesti, eikä yrityksen juridisen muodon mukaan. Huomionarvoista on

myös se, että raportointitarpeet saattavat muuttua ja yrityksen juridista muotoa saatetaan vaihtaa. Tällöin saattaa tulla vastaan tilinpäätöksen laatiminen tilanteessa, jossa sitä ei ole aikaisemmilta vuosilta laadittu.

Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietintö ”Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi” sisältää ehdotuksen uusista asetuksista ja kirjanpitoista. Tämä ehdotus ei mene sellaisenaan hyväksyttynä lainsäädäntöön. Ehdotus on käynyt läpi laajan lausuntokierroksen ja Taloushallintoliiton lisäksi moni muu taho, kuten Keskuskaupakamari ja Tilintarkastuslautakunta, ovat antaneet lausuntonsa työryhmän mietintöön. Finanssialan Keskusliitto (2015) on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota ehdotetussa asetuksessa (PMA 4:2) mikroyrityksen mahdollisuuteen esittää tase suppeammassa (ks. luku 4.1.4) muodossa, joka ei sellaisenaan anna Finanssialan Keskusliiton mielestä oikeaa ja riittävää kuvaa mikroyrityksen taloudellisesta asemasta. Esitettäessä mikroyrityksen tase ehdotuksen mukaisessa suppeammassa muodossa, ei siitä ole mahdollista arvioida yrityksen maksuvalmiutta, joka puolestaan vaikeuttaa yritykseen liittyvän luottoriskin arviointia. Suppeasti esitetystä taseesta ei ole myöskään mahdollista saada rahoitusalan olennaisiksi katsomia tietoja esimerkiksi rahoituspäätöksiä varten.

Finanssialan Keskusliitto on, samoin kuin Taloushallintoliitto, kiinnittänyt huomiota ehdotukseen liikkeenharjoittajan tilinpäätösvelvollisuuden poistamisesta. Finanssialan Keskusliiton (2015) näkemyksen mukaan tilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden tulisi perustua liiketoiminnan laajuuteen, koska esimerkiksi pieni osakeyhtiökin on velvollinen laatimaan tilinpäätöksen. Liikkeenharjoittajan tilinpäätösvelvollisuuden poistaminen on aiheuttanut vilkasta keskustelua taloushallinnon asiantuntijoiden parissa. Suomen Yrittäjät ry (2015) on puolestaan lausunnossaan vahvasti liikkeen- ja ammatinharjoittajien tilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden poistamisen kannalla. Lausunnossaan Suomen Yrittäjät ry pitää kuitenkin tärkeänä sitä, että tulevaisuudessakin on olemassa laissa määritelty tilinpäätösraportoinnin malli niille liikkeen- ja ammatinharjoittajille, jotka haluavat laatia tilinpäätöksen ilman lakisääteistä velvoitetta.

5 TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTA

Tähän opinnäytetyöhön liittyy keskeisesti tilinpäätöksen laadinta ja opinnäytetyön toimeksiantajana on tilitoimisto, joten haluan tässä raportissa tuoda esiin myös tilinpäätöksen laadintaan ja kirjanpitäjän työhön liittyviä asioita. Työryhmän mietinnössä todettiin, että lakimuutoksella halutaan helpottaa tilinpäätösten laadintaa pienyrityksissä. Käytännössä kuitenkin harva pienyrittäjä hoitaa itse oman yrityksensä kirjanpidon tai tilinpäätöksen laadinnan. Huomattava osa yrittäjistä on luovuttanut yrityksensä kirjanpidon tilitoimiston hoidettavaksi. Vaikka tilikauden aikainen kirjanpito hoidettaisiin jotenkin yrittäjän toimesta, on viimeistään tilinpäätöksen ja veroilmoituksen laadinnan aikana otettava yhteyttä tilitoimistoon.

Tilitoimistossa työskentelevän kirjanpitäjän työtehtävät koostuvat yritysten tilikauden aikaisen kirjanpidon ja tilinpäätösten laatimisen lisäksi esimerkiksi palkanlaskennasta, myyntilaskujen laatimisesta ja yritysten maksuliikenteen hoitamisesta. Näihin työtehtäviin liittyy lisäksi erilaisia raportointivelvollisuuksia viranomaisille, Verohallintoon ja vakuutusyhtiöihin. Valtaosalla toimeksiantajan asiakkaista tilikautena on kalenterivuosi. Tämä tarkoittaa tilitoimistossa kiireisimmän ajanjakson sijoittumista keväälle, koska suurin osa asiakkaiden tilinpäätöksistä ja veroilmoituksista laaditaan tuona aikana. Tietoteknisen kehityksen myötä tilinpäätöksen laatiminen on nykyisin kuitenkin varmempaa ja teknisesti helpompaa kuin aikaisemmin.

Toimeksiantajalla on käytössä EmCe-toiminnanohjausjärjestelmä, joka sisältää kirjanpidon, sisäisen laskennan, palkanlaskennan sekä osto- ja myyntireskontran ohjelmistot. Käytettävissä olevassa järjestelmässä on myös Excel-yhteys tasekirjan laatimista varten. Tämä tarkoittaa tasekirjan muodostumista Excel-taulukkoon kirjanpidosta poimituilla tiedoilla. Tilinpäätöskirjaukset tehdään kirjanpitoon jonka jälkeen yhteyden avulla voidaan siirtyä tasekirjan laatimiseen. Kuvassa 2 on tasekirjan päävalikko, johon yrityksen perustiedot on haettavissa EmCe-ohjelmistosta.

Kuva 2. EmCe-tasekirjan päävalikko

Yrityksen perustietojen lisäksi yrityksen suunnitelman mukaiset poistot voidaan tallentaa päävalikossa, jos niitä ei ole tehty tilinpäätöskirjauksilla suoraan kirjanpitoon. Myös muut tilinpäätösviennit, kuten varastojen muutokset, vero- ja korkojaksotukset sekä lainojen erittelyt lyhyt- ja pitkäaikaisiin velkoihin voidaan tehdä yrityksen perustietojen tallentamisen yhteydessä tilinpäätösviennit-välilehdellä.

Yritystietojen tallentamisen jälkeen siirrytään liitetiedot-välilehdelle tilinpäätöksen liitetietojen muokkausta varten. Liitetiedot-välilehdellä on kaikki kirjanpitoasetuksen 2. luvun mukaiset ja osakeyhtiölain edellyttämät tilinpäätöksen liitetiedot. Näitä liitetietoja voidaan muokata yritysکوhtaisten tarpeiden mukaan. Liitetietojen tallentamisen jälkeen muodostetaan raportti toiminnolla, joka on kuvassa 2 merkitty punaisella nuolella. Toiminto hakee EmCe-ohjelmasta yrityksen kirjanpidon tiedot tuloslaskelman ja taseen muodostamista varten. Tämän jälkeen tasekirjan tietoja voidaan tarkastella esikatselu-välilehdellä. Tasekirjan tietojen tarkastamisen jälkeen esikatseluraportti hyväksytään. Raportin hyväksymisen jälkeen ohjelma muodostaa Excel-työkirjan, jossa on tasekirjan kansi, sisällysluettelo, tuloslaskelma, tase ja tilinpäätöksen liitetiedot.

Kuvauksen avulla haluan tuoda esiin tilinpäätöksen tekniseen laadintaan liittyvää työmäärää. Varsinainen tasekirjan muodostaminen ei sinällään ole suuri-

töinen, vaan painopiste on enemmän kirjanpitäjän ammattitaidossa. Tasekirjan muodostuminen vaivattomasti edellyttää, että yrityksen tilikauden aikainen kirjanpito on oikein ja ajallaan hoidettu. Mikäli näin ei ole, kuluu aikaa mitä suurimmissa määrin erilaisiin selvitystöihin. Tilinpäätöksen liitetietojen laatimiseen liittyvä työmäärä kasvaa puolestaan silloin, kun joudutaan keräämään tietoa yrityksen ulkopuolisista lähteistä.

6 TILINPÄÄTÖKSEN MUUTOKSET

Tämän luvun ensimmäinen osa käsittelee tilinpäätösten vertailua tuloslaskelman ja taseen osalta sekä tilinpäätöksen liitetietoja. Luvun toisessa osassa käsitellään liikkeenharjoittajan tilinpäätösvelvollisuuden poistumista. Luvun kolmannessa osassa esitetään tutkimustulokset ja pohditaan niiden vaikutuksia toimeksiantajaan. Lopuksi kerrotaan tutkimuksen luotettavuudesta ja tutkimuksen aikana esiin tulleista haasteista sekä esitetään tutkimuksen hyödyt toimeksiantajalle.

6.1 Tilinpäätös

Tilinpäätösten vertailuun valitsin kymmenen osakeyhtiön tilinpäätökset. Tilinpäätökset olin laatinut vuosina 2013 ja 2014 päättyneiltä tilikausilta. Yhtiömuodoista valitsin osakeyhtiöt vertailuun, koska tilinpäätösdirektiivin soveltamisalaan kuuluvat osakeyhtiöt ja näiden tilinpäätöstiedot ovat julkisia. Lisäksi muita yhtiömuotoja koskee nykyisin erityinen helpotussääntö, jonka mukaan näillä on mahdollisuus laatia tilinpäätöksen liitetiedot lyhennettyinä.

Vertailu suoritettiin nykylainsäädännön mukaan laadittujen tilinpäätösten avulla siten, että vertailussa huomioitiin ehdotetun uuden kirjanpitolain tuomat muutokset tilinpäätökseen. Tilinpäätösten sisältöön tulevia muutoksia vertailtiin tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen osalta. Tilinpäätösten sisällönanalyysia on jatkettu aineiston kvantifiointilla. Käytännössä tämä suoritettiin vertailussa mukana olleiden osakeyhtiöiden tilinpäätösten osalta siten, että kvantifiointin kohteena olivat tilinpäätöksessä esitetyt tuloslaskelma ja tase.

Tilinpäätösten vertailu aloitettiin luokittelemalla osakeyhtiöt koon perusteella kahteen ryhmään. Vertailussa mukana olleista osakeyhtiöistä seitsemän kuu-

lui kokoluokaltaan mikroyrityksiin ja kolme pienyritysten luokkaan. Ryhmäjaon jälkeen yritysten tuloslaskelma ja tase muutettiin uuden lain mukaan esitettävään malliin, jonka jälkeen laskettiin rivimääräiset tiedot ja vertailtiin rivitietojen määrien muutoksia nykytilaan.

6.1.1 Tuloslaskelman ja taseen vertailu

Vertailussa pienyritysten tuloslaskelma muodostui nykyistä suppeammaksi jos käytettiin mahdollisuutta liitteessä 1 mainittujen kohtien 1-5 yhdistelyyn. Erien yhdisteleminen kuitenkin edellytti, että liikevaihto ja tuloslaskelmakaavassa isoilla kirjaimilla kirjoitetut välisummat esitettiin erikseen, jolloin pienyritysten tuloslaskelma ei muodostunut yhtä suppeaksi kuin mikroyritysten. Muilta osin tuloslaskelman erot näkyivät satunnaisten erien poistumisella. Satunnaiset erät ovat nykyisinkin käytännössä harvinaisia, ja vertailussa niitä ei ollut yhdessäkään yrityksessä. Mikäli pienyrityksen tuloslaskelmassa esiintyy poikkeuksellisia tuotto- tai kulueriä, on nämä tiedot esitettävä tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Mikroyritysten tuloslaskelma muodostui vertailussa huomattavasti nykyistä suppeammaksi erityisesti siitä syystä, että mikroyritys saa jättää tuloslaskelmassa esittämättä kirjaimilla merkityt alakohdat (liite 1). Kuvassa 3 on esitetty mikroyrityksen tuloslaskelma muutettuna PMA:n mukaiseen muotoon.

Mikroyritys Oy	
TULOSLASKELMA (PMA)	1.4.2013 - 31.3.2014
LIKEVAIHTO	569 945,05
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-19 160,00
Materiaalit ja palvelut	-124 164,62
Henkilöstökulut	-293 909,13
Poistot ja arvonalentumiset	-1 275,58
Liiketoiminnan muut kulut	-112 932,51
LIKEVOITTO (-TAPPIO)	18 503,21
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 503,28
VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	16 999,93
Tuloverot	-3 399,99
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	13 599,94

Kuva 3. Mikroyrityksen tuloslaskelma

Pienyritysten taseen vertailussa ei ollut muutoksia nykytilaan, lukuun ottamatta kysymystä pääomalainan paikasta taseessa. Pääomalainan kirjaamisesta ei ole nykyisessä kirjanpitolaisissa sääntelyä, eikä työryhmä päässyt yksimielisyyteen siitä, tuleeko pääomalaina esittää omassa vai vieraassa pääomassa. Mikroyritysten tase muodostui vertailussa todella suppeaksi erityisesti vastaava-puolella. Vastaavaa-puolen tiedot jäivät esitettäväksi kahdella rivillä kuudella yrityksellä ja yhdellä tiedot oli esitettävä kolmella rivillä. Esitettävien tietojen määrä supistui neljällä yrityksellä puoleen nykyisestä. Kolmella yrityksellä tietojen määrä supistui kolmesta, kuudesta ja seitsemästä rivistä kahdella rivillä esitettäväksi tiedoiksi.

Mikroyritys Oy			Mikroyritys Oy	
TASE			TASE (PMA)	
VASTAAVAA		31.3.2014	VASTAAVAA	31.3.2017
PYSYVÄT VASTAAVAT			PYSYVÄT VASTAAVAT	
Aineelliset hyödykkeet			Muut pysyvät vastaavat	14 226,72
Koneet ja kalusto	14 226,72		PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	14 226,72
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	14 226,72			
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	14 226,72		VAIHTUVAT VASTAAVAT	
			Vaihtuvat vastaavat	142 191,30
VAIHTUVAT VASTAAVAT			VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	142 191,30
Vaihto-omaisuus				
Aineet ja tarvikkeet	45 268,63		VASTAAVAA YHTEENSÄ	156 418,02
Keskeneräiset tuotteet	8 550,00			
Vaihto-omaisuus yhteensä	53 818,63			
Saamiset				
Lyhytaikaiset				
Myyntisaamiset	45 399,99			
Muut saamiset	13,95			
Siirtosaamiset	4 288,03			
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	49 701,97			
Saamiset yhteensä	49 701,97			
Rahat ja pankkisaamiset	38 670,70			
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	142 191,30			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	156 418,02			

Kuva 4. Mikroyrityksen taseen vastaavaa-puolen vertailu

Kuvassa 4 on esitetty vierekkäin mikroyrityksen taseen vastaavaa-puolen vertailu. Kuvan 4 vasemmassa reunassa tiedot on esitetty nyky muodossa ja oikeassa reunassa tiedot ovat muutettuna PMA:n mukaiseen muotoon. Mikroyrityksen taseen vastattavaa-puoli muodostui vertailussa suppeammaksi vain vieraan pääoman osalta, jossa erittely oli karkeasti lyhyt- tai pitkäaikaista vierasta pääomaa.

Mikroyrityksen taloudellista asemaa, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta ei pystytä arvioimaan näin suppeiden tietojen perusteella. Yrityksen tuloslaskelmaa ja tasetta tarvitsevat monet yrityksen toimintaan liittyvät tahot. Tietoja tarvitsevat rahoituslaitokset, vakuutusyhtiöt, viranomaiset ja muut yritykset. Yrityksen tuloslaskelman ja taseen esittämistapa vaikuttavat yrityksen kilpailukykyyn ja asemaan markkinoilla. Mikroyrityksen tuloslaskelman ja taseen esittäminen näin suppeasti johtaisi todennäköisesti erilaisiin lisätietopyyntöihin liittyen yrityksen sidosryhmiin. Luotettavien tietojen saaminen yrityksistä vaikeutuisi, kun eri tahoille jouduttaisiin toimittamaan erilaisia lisäselvityksiä ja raportteja. Tuloslaskelman ja taseen tietojen esittäminen näin suppeasti mikroyrityksen tilinpäätöksessä lisäisi käytännössä työmäärää eri tahojen pyytäessä lisätietoja suoraan yrityksestä. Mikroyritykselle joudutaan joka tapauksessa laatimaan verotusta varten tarkemmin eritelty tuloslaskelma ja tase, joten laajemman kaavan mukaisten tietojen esittäminen tilinpäätöksessä ei lisäisi käytännössä työmäärää.

6.1.2 Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen liitetietojen tulevien muutosten vertailussa käytin apuna teoriaosassa käsiteltyä lakimuutosehdotusta ja nykyistä lainsäädäntöä. Liitetietojen vertailussa laajensin tarkastelua yleisemmälle tasolle keskittyen tilinpäätöksen *sisältöön ja laatimisperiaatteisiin* (olennaisuus, oikea ja riittävä kuva) tuleviin muutoksiin. Tarkastelu on suoritettu tilinpäätöksen laatijan näkökulmasta. Tukea teoriaosasta tekemiin päätelmiini sain työryhmän mietintöön annetuista lausunnoista. Työryhmän mietintöön oli annettu 27 lausuntoa, joista valitsin 20 lausuntoa lähempään tarkasteluun.

Tilinpäätöksen liitetiedoissa esitettävät tilinpäätöksen laatimista koskevat tiedot ovat yksi tilinpäätöksen olennaisin asia. Olennaisuuden periaate nousi korostetusti esiin myös työryhmän mietinnössä ja mietintöön annetuissa lausunnoissa. Olennaisuuden periaate oli ehdotettu kirjattavaksi lakiin täydentämään tilinpäätöksessä esitettävien tietojen antamaa oikeaa ja riittävää kuvaa. Olennaisuusperiaate velvoittaa esittämään tilinpäätöksessä olennaiset asiat siten, että laatijan on otettava huomioon tilinpäätöksen käyttäjän päätöksiin vaikuttavat tekijät. Tämän periaatteen noudattaminen laajentaa siten tilinpäätöksen laatijan vastuun koskemaan myös tilinpäätösinformaation käyttäjiä. Olennai-

suus on abstrakti käsite, jonka kirjaaminen lainsäädäntöön ja soveltaminen käytännössä on haasteellista. Olennaisuusperiaatteen noudattaminen edellyttää myös tilinpäätöksen laatijalta kokonaisvaltaista käsitystä yrityksen toiminnan laajuudesta ja luonteesta.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin oli esitetty muutos koskien mikroyhdistystä tai -säätiötä, jolle ehdotettiin mahdollisuutta laatia tilinpäätös maksuperusteisesti. Suoriteperusteesta poikkeaminen tulisi tietyin rajoituksin mahdolliseksi myös mikroyritykselle. Suoriteperusteesta poikkeaminen edellyttäisi mm. taaseeseen merkitsemättömien ostovelkojen ja myyntisaamisten sekä vaihtomaisuuden muutoksen ja lomapalkkavelan esittämistä erikseen tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa olisi lisäksi arvioitava maksuperusteisen menettelyn vaikutusta yhdistyksen tai säätiön tulokseen ja taloudelliseen asemaan. Tämä lisäisi liitetiedoissa esitettävien tietojen määrää ja aiheuttaisi käytännössä lisätyötä tilinpäätöksen laatijalle, koska näiden erilliserien selvittäminen erikseen tilinpäätöksen liitetietoihin on työläämpää kuin vastaavien erien kirjaaminen suoraan kirjanpitoon suoriteperusteisesti. Lisäksi maksuperusteisuuden laajentaminen muihin kuin ammatinharjoittajiin on ristiriidassa nykyisen verolainsäädännön kanssa, joka tarkoittaa käytännössä sitä, ettei maksuperusteista tilinpäätöstä voida laatia. Yritysten hallinnollinen taakka kasvaa ja lain soveltaminen käytännössä vaikeutuu sääntelyn ollessa erilaista kirjanpito- ja verolainsäädännössä.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin liittyy myös mietinnössä esitetty olettamasaännös, jonka perusteella pienyrityksen liitetiedoista voidaan jättää pois tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jakotusperiaatteet ja -menetelmät. Käytännössä tämä tarkoittaa tietojen esittämistä vain sanallisesti lyhyemmässä muodossa, esimerkiksi seuraavasti:

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa on noudatettu PMA:n säännösten mukaisia olettamasaännöksiä.

Käytännössä tämä ei kerro yrittäjälle tai tilinpäätöksen käyttäjälle yhtään mitään. Tilinpäätöksen laatija joutuu käytännössä hankalaan tilanteeseen, koska laatijan on oletettava että tilinpäätösinformaation käyttäjä tai yrittäjä itse on tietoinen näistä olettamasaännöksistä sekä ymmärtää lain sisällön ja tulkinнан. Todennäköisesti joudutaan tilanteeseen, jossa tilinpäätöksen laatijan on erikseen selvitettävä yrittäjälle mitä nämä olettamasaännökset tarkoittavat ja mi-

ten niitä tulkitaan. Kaikkien kannalta selkeämpää olisi, että tilinpäätöksen laatimisperiaatteet on kerrottu avoimesti liitetiedoissa kuten tähänkin asti, eikä piilotettuina lakipykälien taakse. Laatimisperiaatteiden piilottaminen olettamassa säännösten taakse ei käytännössä helpota tilinpäätöksen laadintaa tai lisää avoimuutta ja tilinpäätösten vertailukelpoisuutta.

Arvostusperiaatteisiin ja -menetelmiin liittyvät muutokset tuovat myös pienyritykset kansainvälisten tilinpäätösstandardien piiriin. Tähän liittyy rahoitusvälineiden ja sijoituskiinteistöjen arvostaminen käypään arvoon sekä rahoitusleasingsopimuksella hankitun omaisuuden merkitseminen taseeseen, jolloin tilinpäätöksen laatijan on otettava huomioon kansainvälinen tilinpäätösnormisto. Tämän säännöksen käytössä tulee ottaa huomioon myös kansallinen verolainsäädäntö, koska Suomen verolainsäädännössä ei tunneta IFRS:n mukaista menettelyä. Tämä lakimuutos antaa kuvan suunnasta johon suomalainen lainsäädäntö on menossa. Kansainvälisten normien ja säännösten huomioonottaminen tilinpäätöksessä parantaa tilinpäätösten kansainvälistä vertailukelpoisuutta ja tulee lisäämään erityisasiantuntijoiden tarvetta. Tilinpäätöksen laadintaan ja lainsäädäntöön liittyvät koulutustarpeet taloushallinnon ammattilaisten keskuudessa lisääntyvät. Erilaisten säännösten soveltaminen käytännössä vaikeutuu sääntelyn hajaantuessa. IFRS:n mukaisen tilinpäätösmenetelmän käyttöönotto lisää tilinpäätöksen ja veroilmoituksen laadinnassa tarvittavaa asiantuntemuksen määrää.

IFRS-standardeihin perustuu myös säännöstö lähipiiriliiketoimista, jonka työryhmä oli nimennyt pienyrityksillä liiketoimiksi intressitahojen kanssa. Tämän pykälän tarkoitus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöstä käsittelevässä asetuksessa jäi epäselväksi. Nykyisessä lainsäädännössä ei ole pienyrityksiä veloitettu esittämään tilinpäätöksen liitetiedoissa tietoa lähipiiriliiketoimista, lukuun ottamatta tietoa lähipiirilainoista, josta on säädökset osakeyhtiölaissa. Kyseinen säännös sellaisenaan tulisi todennäköisesti laajentamaan pienyritysten tiedonantovelvollisuutta tilinpäätöksen liitetiedoissa ja laajentaisi tiedonantovelvollisuuden myös henkilöyhtiöihin.

6.2 Liikkeenharjoittajan tilinpäätösvelvollisuuden poistuminen

Tutkimukseni aihe oli rajattu tilinpäätösdirektiivin tuomiin muutoksiin liittyen erityisesti yritysten *tilinpäätösvelvollisuuteen*. Vaikka liikkeen- ja ammatinharjoittajat eivät suoranaisesti kuulu tilinpäätösdirektiivin soveltamisalaan, tämän ryhmän tilinpäätösvelvollisuuteen on kuitenkin uuden kirjanpitolain myötä tulossa merkittävä muutos. Työryhmän mietinnössä esitetty lakiehdotus poistaisi tilinpäätösvelvollisuuden kokonaan liikkeenharjoittajilta. Liikkeenharjoittajan aseman muodostuminen uuden lainsäädännön myötä tuli neljässätolista mietintöön annetussa lausunnossa esiin. Tilinpäätösvelvollisuuden poistamisen lisäksi työryhmä oli jättänyt tai unohtanut liikkeenharjoittajat lähes kokonaan uuden kirjanpitolain ulkopuolelle.

Liikkeenharjoittajan kirjanpitovelvollisuudesta todetaan, että luonnollisen henkilön on pidettävä kirjaa liiketapahtumista verovelvollisuutensa edellyttämien tietojen antamiseksi ja luonnollinen henkilö on velvollinen noudattamaan niitä määräyksiä, jotka viranomaisen on lain perusteella kirjanpidosta antanut. Säännös on todella hämmentävä, koska missä laissa, jos ei kirjanpitolaisissa, on säädetty liikkeenharjoittajan kirjanpidosta? Säädettyäksi ehdotettu kirjanpitolaki ja -asetus eivät sisällä säännöksiä siitä, minkälaista kirjanpitoa luonnollisen henkilön tulee pitää eikä tilinpäätösmallia sitä tilannetta varten, että yrittäjä tai muu taho tarvitsee yrityksen tilinpäätöksen. Liikkeenharjoittajan asema tulisi uuden lain myötä sidotuksi verolainsäädäntöön.

Liikkeenharjoittajien joukossa on myös toimijoita joiden liiketoiminnan laajuus ylittää pienyritykselle säädetyt kokorajat. Näiden yritysten toimintaan liittyy suuremmissa määrin luottokauppaa ja siihen liittyen saatavia ja velkoja sekä sitoutunutta pääomaa. Toisaalta pieni osakeyhtiö, jossa on yksi osakas ja joka usein käytännössä vastaa omalla omaisuudellaan yhtiön velvoitteista ja vastuista, on velvollinen laatimaan tilinpäätöksen. Nykyisessä kirjanpitolainsäädännössä eri yhtiömuotoja koskevat samat säädökset riippumatta yrityksen juridisesta muodosta. Uusi lakiehdotus asettaa siten eri yritysmuodot eriarvoiseen asemaan niiden juridisen muodon perusteella.

Liikkeenharjoittajien aseman muodostumisessa uuden lainsäädännön myötä on myös huomioitava yrityksiin liittyvät sidosryhmät. Yritystoimintaan liittyvillä sidosryhmillä on tarve saada luotettavia raportteja yrityksestä näiden yritysmuodosta riippumatta. Ilman suoriteperusteista kirjanpitoa ja tilinpäätöstä on

vaikea arvioida yrityksen taloudellista asemaa, maksuvalmiutta tai vakavaraisuutta. Työryhmän ehdottamat mikroyrityshelpotukset yhdessä liikkeenharjoittajan aseman muodostumisen kanssa muodostavat riskin, että säännösten puutteellisuutta hyödyntävät tahot, joiden motiivina on salata yritystoiminnan todellinen luonne ja laajuus. Nämä yhdessä vaikeuttaisivat talousrikosten selvittämistä ja harmaan talouden torjuntaa.

Lainsäädännössä kirjanpidon itsensä tulisi olla sääntelyn kohteena, eikä kirjanpitosääntelyn tulisi perustua muuhun lainsäädäntöön tai eri tahojen vaatimuksiin. Yhdenmukaisuuden, luotettavan raportoinnin ja kirjanpitovelvollisen oikeusvarmuuden turvaamiseksi kirjanpitolainsäädännön lähtökohtana tulisi olla yhtiömuotoneutraalisuus. Kirjanpito- ja tilinpäätösvelvollisuus määräytyisi tällöin sen mukaan mihin kokoluokkaan yritys kuuluu, eikä yrityksen juridisen muodon mukaan. Yritystoiminnan laajuudella on yhteiskunnalle suurempi merkitys kuin yrityksen juridisella muodolla.

Yrityksen luokka	Taseen loppusumma euroina	Liikevaihto euroina	Työntekijöiden lukumäärä keskimäärin
Mikroyritys	350 000	700 000	10
Pienyritys	6 000 000	12 000 000	50
Keskikokoisyri- tyys	20 000 000	40 000 000	250
Suuryritys	20 000 000	40 000 000	250

Kuva 5. Yrityksen liiketoiminnan laajuus

Kuvan 5 tarkoituksena on kertoa kuinka laajasta yritystoiminnasta on kyse kun puhutaan pien- ja mikroyrityksistä. Kuvassa 5 on kerrottu yrityksen taseen loppusumma, liikevaihdon määrä ja työntekijöiden lukumäärä tilikauden aikana. Pienyritysten joukkoon kuuluu joidenkin arvioiden mukaan jopa 98 % suomalaisista yrityksistä ja mikroyritysten joukkoon noin 77–85 % yrityksistä. Yritystoiminnan laajuudesta puhuttaessa tulee myös huomioida, että mikroyritykset muodostavat pienyritysten osajoukon.

6.3 Vaikutukset pienyrityksen tilinpäätökseen

Tilinpäätösdirektiivin suoranaisia vaikutuksia pienyrityksen tilinpäätökseen on vaikea arvioida. Yrityksen tilinpäätöksellä on kuitenkin yhteiskunnalle valtava merkitys. Tutkimuksessa selvisi, että työryhmän esittämät mikroyrityshelpotukset lisäisivät erilaisia lisätietopyyntöjä yrityksistä ja luotettavien tietojen saaminen yrityksistä vaikeutuisi. Lisäksi ehdotettu maksuperusteinen tilinpäätös lisäisi tilinpäätöksen liitetietoja ja niiden selvittämiseen liittyvää työmäärää. Kuvassa 6 on tutkimuksen tulokset havainnollistettuna.

Kuva 6. Tutkimuksen tulokset

Toimeksiantajan asiakkaista huomattava osa on liikkeen- ja ammatinharjoittajia. Näiden tilinpäätösvelvollisuuden poistuminen ei poista käytännössä sitä ongelmaa, joka on tilitoimistoissa keväälle kasaantuvat tilinpäätöskiireet. Tilitoimistoissa kiire ja työmäärän lisääntyminen keväisin johtuu siitä, että kaikkien henkilöyhtiöiden veroilmoitukset on jätettävä samaan aikaan. Liikkeenharjoittajien tilinpäätösvelvollisuuden poistumisesta huolimatta on näiden veroilmoituksia varten joka tapauksessa laadittava jonkinlainen laskelma yrityksen tuloksesta ja varallisuudesta. Minkälaisiksi nämä laskelmat muodostuvat, se nähdään tulevaisuudessa, kun uusi kirjanpitolaki on tullut voimaan.

Toimeksiantajan asiakkaille ei tilinpäätösvelvollisuuden poistumisella ole todennäköisesti kovinkaan suurta merkitystä. Kokemusteni perusteella asiak-

kaat ovat enemmän kiinnostuneita siitä, paljonko yrityksen tilillä on rahaa kuin yrityksensä tilinpäätöksestä. Ongelmaksi uuden lainsäädännön myötä muodostuu kuitenkin tämän asiakasryhmän lainsuojattomuus. Asiakkaat tarvitsevat luotettavia raportteja yrityksensä taloudellisesta tilanteesta eri sidosryhmien tarpeisiin. Näitä raportteja yrittäjät tarvitsevat toimitettavaksi pankkiin, Keilaan tai viranomaisille lupahakemuksia varten. Mikäli laissa ei ole määritelmää näille raporteille, vaikeuttaa se asiakkaiden asiointia näiden sidosryhmien kanssa.

Kirjanpitolain uudistus tuo muutoksia tuloslaskelma- ja tasekaavoihin ja tilinpäätöksen liitetietoihin. Nämä muutokset on huomioitava myös toimeksiantajan käytössä olevassa ohjelmistossa. Toimeksiantajan on selvitettävä käytössä olevan ohjelmiston toimittajalta, onko ohjelmistoon saatavissa päivityksiä ja minkälaisia kustannuksia näistä päivityksistä syntyy. Lain tuomista muutoksista on hyvä keskustella myös asiakkaiden kanssa ja käydä läpi toimeksiantajan tarjoamien palveluiden sisältöä.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja hyödynnettävyys

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on syytä ottaa huomioon, että tutkimuksessani on käytetty eri tiedonkeruumenetelmien yhdistelmää, havainnointia ja dokumentteja. Aineiston analyysiin on käytetty eri analyysimenetelmien yhdistelmää, sisällönanalyysia ja kvantifiointia. Käyttämällä eri tiedonkeruu- ja analyysimenetelmien yhdistelmää voin päätellä tutkimukseni luotettavuuden tältä osin vahvaksi. Tutkimukseni tulokset ovat aukottomasti todennettavissa ja tutkimuksessa käyttämäni aineisto on dokumentoitu.

Havainnoinnin ajankohta toimeksiantajayrityksessä asettui tilinpäätösten laatimisajankohtaan, joka on tilitoimistoissa kiireisintä aikaa. Havainnoinnin avulla sain ajankohtaista tietoa asiakastilanteista ja tilinpäätöksen laatimisesta tilitoimistossa, mutta oman ajankäytön kannalta opinnäytetyöprosessin ja työelämän yhdistäminen muodostui todella haastavaksi. Ajankäytön jakaantumisen haasteellisuuden voin nähdä tutkimukseni luotettavuutta arvioitaessa heikentävänä tekijänä. Tutkimustyön haasteellisuutta lisäsi myös se, että kyseessä oli ehdotus uudesta laista josta ei ole käytännön tietoa. Nykyinen lainsäädäntö on hajanaista ja sisältää useita erilaisia kerrostumia, jonka johdosta

ajauduin syvälle pykäläviidakkoon. Tutkimukseni luotettavuutta olisin voinut lisätä ottamalla työparin mukaan tutkimustyöhön. Näin olisin saanut kevennettyä myös tutkimustyöhön liittyvää työmäärää.

Työyhteisössämme on seurattu opinnäytetyöprosessiani ja keskusteltu kirjanpitolain uudistumisesta. Tämä opinnäytetyö on avuksi jokaiselle kirjanpitäjälle ja tilinpäätöksen laatijalle jotka tarvitsevat tietoa kirjanpitolaista ja sen uudistumisesta. Tämän opinnäytetyön hyödyt toimeksiantajalle ovat todennettavissa siten, että opinnäytetyön pohjalta toimeksiantajalla on mahdollisuus lisätä yrityksen tarjoamien palveluiden määrää ja laatua. Toimeksiantajan palvelutarjontaa voidaan laajentaa esimerkiksi koulutuspalveluihin.

7 PÄÄTELMÄT

Tämä opinnäytetyön aihe on ajankohtaisuudellaan ja tuoreudellaan innostanut minua koko opinnäytetyöprosessin ajan. Matka on ollut mielenkiintoinen saadessani seurata tilinpäätösdirektiivin kulkua kohti kansallista lainsäädäntöä. Opinnäytetyöprosessi on antanut minulle luontevan tavan oman ammattitaidon kehittämiseen. Tämän prosessin aikana perehdyin syvällisesti nykyiseen kirjanpitolakiin ja ehdotettuun uuteen kirjanpitolakiin. Työryhmän mietinnössä esitetyt perustelut auttoivat minua ymmärtämään kirjanpitolain sisältöä ja merkitystä paremmin. Tältä osin katson työni tavoitteen saavutetuksi.

Euroopan unionin neuvostossa on todettu mikro- ja pienyrityksillä olevan merkittävä rooli Euroopan valtioiden talouksissa. Eurooppa 2020 -strategian mukaisesti näihin yrityksiin tulee kohdentaa järkevää sääntelyä, jonka tarkoituksena tulee olla hallinnollisen taakan keventäminen ja turhan byrokratian karsiminen. Tutkimukseni aikana heräsi kysymys: Mistä syntyy yritysten hallinnollinen taakka? Hallinnollinen taakka syntyy ainakin erilaisista raportointivelvoitteista, lainsäädännön kerrostumisesta ja hajaantumisesta. Tähän liittyy yksi jatkotutkimusehdotuksistani. Jatkossa voitaisiin etsiä keinoja pienyritysten hallinnollisen taakan ja byrokratian vähentämiseksi. Toinen ehdottamani jatkotutkimus voitaisiin suorittaa uuden kirjanpitolain voimaantulon jälkeen. Tällöin voitaisiin tutkia, minkälaisia muutoksia uusi kirjanpitolaki käytännössä aiheutti, syntyikö kustannussäästöjä ja kenelle. Tilinpäätöksiin liittyen voitaisiin myös

tutkia sitä, kuinka luotettavia ovat tilinpäätöksessä esitetyt tiedot ja miten vertailukelpoisia eri yritysmuotojen tilinpäätökset ovat keskenään.

Tutkimukseni aikana kiinnitin huomioni myös lakiehdotuksen laatineen työryhmän kokoonpanoon ja näkökulmaan koskien mikro- ja pienyrityshelpotuksia. Työryhmässä ei ollut ainuttakaan mikro- tai pienyrityksen edustajaa tai tilinpäätöksen laatijaa. Konkreettisia pienyrittäjiä koskevia helpotuksia en esitetyistä lakiehdotuksesta valitettavasti löytänyt. Esitetyt helpotukset olivat lähinnä näennäisiä. Työryhmän näkökulma tuntui lähteneen siitä ajatuksesta, että mitä vähemmän yrityksestä esitetään tietoja ja mitä enemmän niitä joudutaan tarvittaessa kaivamaan esiin, täytetään edellytykset pienyrittäjien hallinnollisen taakan keventämisestä. Tilinpäätös tai sen laatiminen nykymuodossa ei aiheuta yrityksille hallinnollista taakkaa, vaan taakka syntyy eri tahojen esittämistä lisätietopyynnöistä ja erilaisista raportointivelvoitteista, jotka puolestaan aiheuttavat lisäkustannuksia yrityksille. Lakiehdotus sisälsi toki jotain hyvääkin, kuten sen, että mikro- ja pienyritysten asema tulee viimein tunnustetuksi ja nämä yritykset saavat lainsäädäntöön oman asetuksen.

Johdannossa kerroin lainsäädännön seurannan ja kouluttautumisen liittyvän keskeisesti kirjanpitäjän työhön. Opinnäytetyöni tekemisen ohella olen ihmetellyt lukuisien koulutustilaisuuksien tarjontaa liittyen uuteen kirjanpitolakiin, joka ei ole vielä valmis eikä voimassa. Pääpiirteet uudeksi kirjanpitolainiksi ovat todennäköisesti työryhmän mietinnössä, mutta se sisältää myös ristiriitaisuuksia ja keskeneräiseksi jääneitä asioita. Toivomukseni onkin, että uusi kirjanpitolaki saadaan muotoiltua selkeäksi ja harkitusti ottaen huomioon myös mietintöön annetut lausunnot. Tämän jälkeen on aika järjestää koulutusta liittyen uuteen kirjanpitolakiin.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Eduskunta. s.a. EU-asiat eduskunnassa. Saatavissa:

<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/eduskunta/tervetuloa/euasiat.htx?lng=fi> [viitattu 28.2.2015].

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2013. Tavaraliikenne ja tavaraliikenneluvat. Saatavissa: <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/tavaraliikenne#.VPn07S61dZE> [viitattu 6.3.2015].

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

Finanssialan Keskusliitto. 2015. Lausunto kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietintöön. Saatavissa:

https://www.tem.fi/yritykset/kirjanpito/kirjanpitolain_muutokset_tyoryhma_1.9.2013_-_30.11.2014 [viitattu 7.3.2015].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339.

KPL = Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

KPLe = Ehdotus kirjanpitolaiksi. Työryhmän mietintö.

Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Oikeusministeriö. s.a. Lainvalmistelun prosessiopas. Saatavissa:

<http://lainvalmistelu.finlex.fi/> [viitattu 8.3.2015].

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Patton, M. Q. 1990. Qualitative evaluation and research methods. 2. ed. Newbury Park: Sage Publications.

Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi – Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietintö. 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu. Työ ja yrittäjyys 48/2014. Saatavissa:

http://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/kaikki_julkaisut/pienyrityshelpotukset_ja_vuoden_2013_tilinpaaotosdirektiivi_kirjanpitolainsaadannon_muutokset_tyoryhman_mietinto.100721.xhtml [viitattu 7.3.2015].

PMA = Ehdotus asetukseksi pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Työryhmän mietintö.

Sisämarkkinoiden toimenpidepaketti – 12 viputekijää kasvun vauhdittamiseksi ja luottamuksen lisäämiseksi. 2011. Euroopan komissio. Saatavissa:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:52011DC0206> [viitattu 28.2.2015].

Suomen Yrittäjät ry. 2015. Lausunto kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietintöön. Saatavissa:

https://www.tem.fi/yritykset/kirjanpito/kirjanpitolain_muutokset_tyoryhma_1.9.2013_-_30.11.2014 [viitattu 7.3.2015].

Taloushallintoliitto. 2015. Lausunto kirjanpitolain muutokset -työryhmän mietintöön. Saatavissa:

<http://www.taloushallintoliitto.fi/taloushallintoliitto/ajankohtaista/uusi-kpl/> [viitattu 6.3.2015].

Think small first. A small business act for Europe. 2008. Commission of the European communities. Saatavissa:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/index_en.htm [viitattu 28.2.2015].

Tilastokeskus. 2015a. Käsitteet ja määritelmät. Saatavissa:

<http://www.stat.fi/meta/kas/index.html?M> [viitattu 9.3.2015].

Tilastokeskus. 2015b. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Saatavissa:

http://193.166.171.75/database/StatFin/yr/yrti/yrti_fi.asp [viitattu 9.3.2015].

Tilinpäätösdirektiivi. 2013. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 26.6.2013/34/EU.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. painos. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Kirjanpitolain muutokset -työryhmä asetettu. Saatavissa:

https://www.tem.fi/yritykset/kirjanpito/kirjanpitolain_muutokset_tyoryhma_1.9.2013_-_30.11.2014 [viitattu 22.2.2015].

Ulkoasiainministeriö. 2014. Eurooppatiedotus. Päätöksenteko Euroopan unionissa. Saatavissa:

<http://www.eurooppatiedotus.fi/public/default.aspx?contentid=267560#.VPHLeY61dZF> [viitattu 28.2.2015].

Verohallinto. 2010. Veroilmoituksen 5 sisältö – liikkeen- tai ammatinharjoittaja. Saatavissa:

http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Veroilmoitus/Veroilmoituksen_5_sisalto_liikkeen_tai_%289192%29 [viitattu 6.3.2015].

PIENYRITYKSEN KULULAJIKOHTAINEN TULOSLASKELMA

Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi – Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnön liite I
1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
aa) Ostot tilikauden aikana
ab) Varastojen muutos
b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
a) Palkat ja palkkiot
b) Henkilösivukulut
ba) Eläkekulut
bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
a) Suunnitelman mukaiset poistot
b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
b) Tuotot osuuksista omistusyhteisy yrityksissä
c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
12. Tilinpäätössiirrot
a) Poistoeron muutos
b) Verotusperusteinen varausten muutos
c) Konserniavustus
13. Tuloverot
14. Muut välittömät verot
15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

PIENYRITYKSEN TASEKAAVA

Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi – Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnön liite V
V a s t a a v a a
A PYSYVÄT VASTAAVAT
I Aineettomat hyödykkeet
1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut aineettomat hyödykkeet
5. Ennakkomaksut
II Aineelliset hyödykkeet
1. Maa- ja vesialueet, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
2. Rakennukset ja rakennelmat, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat
III Sijoitukset
1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteisyhteisöissä
4. Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset
B VAIHTUVAT VASTAAVAT
I Vaihto-omaisuus
1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut
II Saamiset, erikseen pitkäaikaiset
1. Myyntisaamiset, erikseen pitkäaikaiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
3. Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä, erikseen pitkäaikaiset
4. Lainasaamiset, erikseen pitkäaikaiset
5. Muut saamiset, erikseen pitkäaikaiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet, erikseen pitkäaikaiset
7. Siirtosaamiset, erikseen pitkäaikaiset
III Rahoitusarvopaperit
1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit
IV Rahat ja pankkisaamiset

Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi – Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietinnön liite V
V a s t a t t a v a a
A OMA PÄÄOMA
I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma
II Ylikurssirahasto
III Arvonkorotusrahasto
IV Muut rahastot
1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot
V Edellisten tilikausien voitto (tappio)
VI Tilikauden voitto (tappio)
B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ
1. Poistoero
2. Verotusperusteiset varaukset
C PAKOLLISET VARAUKSET
1. Eläkevaraukset
2. Verovaraukset
3. Muut pakolliset varaukset
D VIERAS PÄÄOMA, erikseen pitkäaikainen
1. Joukkovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset
2. Vaihtovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset
3. Lainat rahoituslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
5. Saadut ennakot, erikseen pitkäaikaiset
6. Ostovelat, erikseen pitkäaikaiset
7. Rahoitusvekselit, erikseen pitkäaikaiset
8. Velat saman konsernin yrityksille, erikseen pitkäaikaiset
9. Velat omistusyhteyksyrityksille, erikseen pitkäaikaiset
10. Muut velat, erikseen pitkäaikaiset
11. Siirtovelat, erikseen pitkäaikaiset